

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної (магістерської) роботи
за спеціальністю 071 – «Облік і оподаткування»

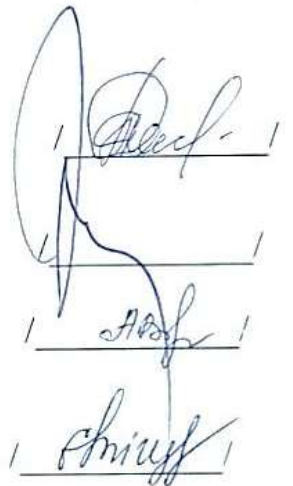
на тему: Елементи податку на прибуток підприємства: проблеми
адміністрування та напрями удосконалення його обліку

Виконала: студентка групи ЗОП-24м Гарган Ю.О.

Керівник д.е.н., професор Іщенко М.І.

Нормоконтроль к.е.н., доцент Адамовська В.С.

Завідувачка кафедри д.е.н., професор Міщук Є.В.

Криворізький національний університет
 Факультет економіки та управління бізнесом
 Кафедра маркетингу, обліку, оподаткування та публічного управління
 Другий (магістерський) рівень вищої освіти
 Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»
 Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри МООПУ

канд. екон. наук, доцент Адамовська В.С.

«30» червня 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну (магістерську) роботу здобувача вищої освіти

ГАРГАН Юлії Олександрівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Елементи податку на прибуток підприємства: проблеми адміністрування та напрями удосконалення його обліку

керівник роботи: Іщенко М.І. д.е.н., професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджено наказом по КНУ від «30» червня 2025 року № 412 с

2. Строк подання студентом роботи: 15 грудня 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи: фінансова та податкова звітність, накази, а також нормативно- правова база, що регламентує порядок обліку та адміністрування податку на прибуток підприємств, монографії, наукові статті, тези доповідей статистичні дані тощо.

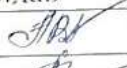
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити:

1. ТЕОРЕТИНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НА ПАТ «ПВП «КРИВБАСВИБУХПРОМ»

5. Перелік графічного матеріалу 16 таблиць, 10 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	к.е.н., доцент Адамовська В.С.		
Розділ 2	к.е.н., доцент Адамовська В.С.		

7. Календарний план:

№ з/п	Етапи роботи	Термін виконання	Позначка про виконання
1	Співбесіда зі здобувачем вищої освіти за тематикою роботи, видача переліку рекомендованої нормативної, інструктивної бази та учбової літератури	27.06.2025	виконано
2	Збір матеріалів до кваліфікаційної (магістерської) роботи	27.06.2025- 21.07.2025	виконано
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної (магістерської) роботи	22.07.2025- 15.08.2025	виконано
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	18.08.2025- 30.09.2025	виконано
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної (магістерської) роботи та подання його керівнику	01.10.2025- 21.11.2025	виконано
6	Підготовка вступної частини	24.11.2025	виконано
7	Перевірка роботи керівником та доопрацювання роботи	01.12.2025	виконано
8	Отримання відгуку керівника	12.12.2025	виконано
9	Попередній захист роботи	15.12.2025	виконано
10	Захист роботи в ЕК	19.12.2025	виконано

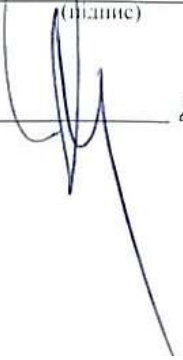
Дата видачі завдання «30» червня 2025 р.

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Гарган Ю.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

д.е.н., професор Іщенко М.І.

ЗМІСТ

	стор.
ЗАВДАННЯ НА РОБОТУ	2
РЕФЕРАТ	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	5
ВСТУП	6
1 ТЕОРЕТИНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК	9
1.1 Критичний аналіз підходів до визначення податку на прибуток як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського і податкового обліку	9
1.2 Огляд нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку та оподаткування податком на прибуток підприємств	12
1.3 Аналіз складових податку на прибуток за нормативними джерелами та їх адміністрування	15
1.4 Зарубіжний досвід оподаткування податком на прибуток підприємства	27
2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НА ПАТ «ПВП «КРИВБАСВИБУХПРОМ»	30
2.1 Загальна характеристика організаційно-економічної діяльності ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»	30
2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності ПАТ «ПВП «КВП» та оцінка його фінансового стану	40
2.3 Критичний аналіз стану організації обліку на ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»	49
2.4 Документальне забезпечення та облік податку на прибуток	52
2.5 Порядок складання звітності з податку на прибуток ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»	58
2.6 Шляхи удосконалення обліку та адміністрування податку на прибуток	59
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67
ДОДАТКИ	71

Криворізький національний університет
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра обліку, оподаткування, публічного управління та
адміністрування

РЕФЕРАТ

на магістерську роботу

на тему: *Елементи податку на прибуток підприємства: проблеми
адміністрування та напрями удосконалення його обліку*

МР: 70 сторінок, 16 таблиць, 10 рисунків, 42 джерела, 20 додатків.

Мета МР: обґрунтування теоретичних засад, методичних підходів та практичних рішень щодо вдосконалення організації обліку й адміністрування податку на прибуток підприємства з урахуванням вимог законодавства, фінансової специфіки ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» та сучасних тенденцій податкового регулювання.

Об'єкт дослідження: процес обліку та адміністрування податку на прибуток підприємства.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти організації бухгалтерського обліку, документального забезпечення, формування податкової бази та складання звітності з податку на прибуток підприємств.

Методи дослідження: порівняльний аналіз, систематизація та узагальнення наукових підходів; економічний і фінансовий аналіз; структурний і функціональний аналіз нормативних джерел; графічний спосіб інтерпретації облікових процесів.

Інформаційна база дослідження: НП(С)БО та МСФЗ, офіційні податкові роз'яснення, фінансова звітність ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром», внутрішні реєстри бухгалтерського обліку, статистичні матеріали, праці вітчизняних і зарубіжних науковців.

Результати дослідження: у роботі здійснено критичне опрацювання наукових підходів до тлумачення податку на прибуток як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського і податкового обліку, проаналізовано структуру складових податкової бази та порядок адміністрування податку. На прикладі ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» виконано комплексну оцінку фінансових показників, що впливають на оподаткування прибутку, досліджено організацію первинного, синтетичного та аналітичного обліку, структуру документального забезпечення, порядок формування податкових різниць та складання декларації з податку на прибуток. Розроблено напрями підвищення ефективності адміністрування податку, удосконалення документообігу, організації внутрішнього контролю та управління податковими ризиками.

Ключові слова: адміністрування, об'єкт оподаткування, податок на прибуток, податкові різниці, податкова звітність, платники податку, ставки податку.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ,
СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

1. АВ – адміністративні витрати;
2. ВА – відстрочені активи;
3. Відх. - відхилення
4. ВПЗ – відстрочені податкові зобов'язання;
5. ВПА – відстрочені податкові активи;
6. ВР – Верховна Рада України;
7. грн – гривня;
8. див. – дивіться;
9. дод. – додаток;
10. ЗУ – Закон України;
11. КМУ – Кабінет Міністрів України;
12. Кп.л. – коефіцієнт поточної ліквідності;
13. Кш.л. – коефіцієнт швидкої ліквідності;
14. Каб.л. – коефіцієнт абсолютної ліквідності;
15. Кфз – коефіцієнт фінансової залежності;
16. К ф.с – коефіцієнт автономії (фінансової стійкості);
17. МСБО – міжнародні стандарти бухгалтерського обліку;
18. МСФЗ – Міжнародні стандарти фінансової звітності;
19. НП(С)БО – Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку;
20. ОЗ – основні засоби;
21. ПАТ «ПВП «КВП» – Публічне акціонерне товариство «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвибхпром»;
22. ПКУ – Податковий кодекс України;
23. ПП – податок на прибуток;
24. ПР – постійні різниці;
25. ТР – тимчасові різниці;
26. ЕПС – ефективна податкова ставка;
27. РОА – рентабельність активів;
28. РОЕ – рентабельність власного капіталу;
29. POS – рентабельність продажів;
30. рис. – рисунок;
31. табл. – таблиця;
32. фін. звітність – фінансова звітність;
33. ДПС – Державна податкова служба України.

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації економіки України та поглиблення інтеграційних процесів з європейським простором податок на прибуток підприємств продовжує відігравати ключову роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Як один із базових фіскальних інструментів, він забезпечує значну частку доходів бюджету та впливає на інвестиційну активність, конкурентоспроможність суб'єктів господарювання й загальну збалансованість податкової системи. У цих умовах якість організації бухгалтерського обліку та адміністративних процедур щодо податку на прибуток набуває особливої ваги, адже саме від точності розрахунків, коректності формування об'єкта оподаткування та належного документального забезпечення залежить податкова дисципліна підприємств і фінансова стабільність держави.

Питання методології обліку та адміністрування податку на прибуток активно досліджуються у працях вітчизняних та зарубіжних учених. Значний внесок у розкриття економічної природи податку, його регулятивної функції та впливу на фінансові результати здійснили Т. Шульга, А. Петренко, О. Левченко, О. Новосьолова, О. Мельник, О. Ковальчук та інші науковці. Їхні дослідження охоплюють питання ідентифікації об'єкта оподаткування, гармонізації податкового та бухгалтерського обліку, трактування податкових різниць, а також імплементації міжнародних стандартів фінансової звітності у практику українських підприємств. Попри напрацювання фахівців, низка аспектів залишається дискусійною: ефективність адміністративних процедур, якість документального супроводу, податкові ризики та відповідність чинного законодавства потребам бізнесу.

Актуальність дослідження посилюється необхідністю адаптації процесів обліку податку на прибуток до сучасних умов: цифровізації податкового адміністрування, переходу підприємств на МСФЗ, динамічних змін у податковому законодавстві та розширення видів податкових різниць. У цьому контексті особливу цінність має проведення дослідження на базі ПАТ «ПВП

«Кривбасвибухпром» — підприємства, діяльність якого пов'язана з високою матеріалоємністю, значними витратами та складними технологічними процесами. Такі умови формують специфіку облікових процедур, підвищують ризики помилок у визначенні бази оподаткування та вимагають чіткої методичної організації обліку.

Метою роботи є комплексне обґрунтування теоретичних і практичних засад організації обліку та адміністрування податку на прибуток підприємств, а також розробка пропозицій щодо вдосконалення цих процесів на прикладі ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром».

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення таких завдань:

- визначити наукові підходи до трактування податку на прибуток та його ролі у системі фінансового регулювання;
- систематизувати нормативно-правові засади формування об'єкта оподаткування й адміністративних процедур щодо податку на прибуток;
- надати характеристику ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» та оцінити його організаційно-економічні особливості;
- проаналізувати фінансові результати та загальний фінансовий стан підприємства;
- дослідити порядок ведення бухгалтерського, податкового й управлінського обліку податку на прибуток;
- охарактеризувати документальне забезпечення облікового процесу;
- визначити особливості складання, подання та інтерпретації податкової звітності;
- запропонувати практичні заходи щодо підвищення ефективності обліку та адміністрування податку на прибуток на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процес обліку та адміністрування податку на прибуток підприємства.

Предметом дослідження — теоретичні, методичні та практичні аспекти організації бухгалтерського обліку, документального забезпечення, формування

податкової бази та складання звітності з податку на прибуток на ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром».

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» належить до підприємств, діяльність яких пов'язана з гірничодобувними та вибухотехнічними роботами. Такі технологічні особливості формують складну структуру витрат, значні обсяги господарських операцій та широкий спектр ризиків, пов'язаних із визначенням податкових різниць і формуванням об'єкта оподаткування. Аналіз організації обліку податку на прибуток на підприємстві дає можливість виявити проблемні ділянки, визначити ступінь відповідності облікової політики чинним нормативам та запропонувати дієві шляхи їх оптимізації.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України (зокрема Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», НП(С)БО, МСФЗ), наукові праці вітчизняних і зарубіжних авторів, офіційні методичні матеріали, фінансова та податкова звітність ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром», а також внутрішня документація підприємства. Комплексність і різноплановість інформаційної бази забезпечують достовірність отриманих результатів і можливість формування науково обґрунтованих висновків та рекомендацій.

1 ТЕОРЕТИНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ПОДАТКОМ НА ПРИБУТОК

1.1 Критичний аналіз підходів до визначення податку на прибуток як економічної категорії та об'єкта бухгалтерського й податкового обліку

Податок на прибуток є одним з фундаментальних елементів сучасної податкової системи, адже виконує не лише фіскальну функцію, але й суттєво впливає на фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. Його роль полягає у вилученні до бюджету частини фінансового результату підприємства, визначеного відповідно до правил податкового законодавства. У структурі державних доходів цей податок традиційно відіграє значну роль, а для бізнесу — слугує інструментом регулювання інвестиційної поведінки, формування прибутковості та управління витратами.

Становлення системи оподаткування прибутку в Україні пройшло кілька етапів, що супроводжувалися зміною підходів до визначення об'єкта оподаткування, ставки та порядку розрахунку податкових зобов'язань. Еволюційні трансформації законодавства докладно аналізують такі дослідники, як Коцюба О., Небесна О., Іванишина О., Бачинський В., Помулева В, які підкреслюють, що розвиток національної системи оподаткування прибутку відбувався нерівномірно та часто реагував на короткострокові економічні виклики, а не на стратегічні цілі податкової політики.

Як зазначають Левченко О. Ю., Новосьолова О. С., зростання уваги до податку на прибуток у сучасних економічних умовах пов'язане зі збільшенням впливу підприємств на розвиток національної економіки та формування фінансової спроможності держави. У межах українського законодавства результати діяльності юридичних осіб оподатковуються або податком на прибуток, або єдиним податком — якщо суб'єкт працює за спрощеною системою оподаткування [13].

Історичний аналіз свідчить, що ще на ранніх етапах розвитку державності податки існували у формі натуральних або спорадичних зборів. Наприкінці XIX століття почала формуватися система промислового оподаткування, а в 1923 році в Україні запроваджено прибутковий податок для кооперативів і громадських організацій. Після здобуття незалежності податкова система України зазнала суттєвих змін: від оподаткування доходу — до оподаткування прибутку, яке остаточно закріпилося з 1995 року.

Порівняння з міжнародною практикою дозволяє констатувати, що у країнах Європейського Союзу еволюція податку на прибуток орієнтувалася на створення стимулюючого середовища для інноваційно-технологічного розвитку підприємств. Поширеними були інвестиційні пільги, прискорена амортизація, знижені ставки для малого бізнесу й стартапів. Україна ж тривалий час робила акцент переважно на зміні ставки податку, що не забезпечувало достатнього впливу на модернізацію економіки.

З огляду на аналіз теоретичних підходів, сучасну економічну інтерпретацію податку на прибуток можна узагальнити у кількох ключових положеннях:

а) податок на прибуток — це форма прямого оподаткування юридичних осіб, що передбачає вилучення частини їх фінансового результату до бюджету;

б) елемент інформаційної системи підприємства, адже суми нарахованого та сплаченого податку є складовою фінансової звітності та важливою інформацією для управлінського аналізу;

в) економічна категорія, що відображає розподіл створеного підприємством доходу між бізнесом і державою, виконуючи роль плати за користування інфраструктурою, ресурсами та правовим середовищем.

У системі прямих податків податок на прибуток займає домінуючу позицію, оскільки поєднує фіскальну значущість із регулятивними можливостями. Двоїста природа цього податку проявляється в тому, що, з одного боку, він відображає економічні відносини між державою та

підприємством, а з іншого — є частиною грошових потоків, що формують національний дохід.

На рисунку 1.1 наведено узагальнену характеристику ролі податку на прибуток у сучасній економічній системі.

Значення податку на прибуток підприємства в умовах сучасної ринкової економіки	
Джерело наповнення державного бюджету	Податок на прибуток є одним із основних надходжень до бюджету, що дозволяє державі фінансувати соціальні програми, освіту, медицину тощо
Інструмент перерозподілу національного доходу	Через податкову систему частина прибутку підприємств спрямовується на загальносуспільні потреби, сприяючи економічній рівновазі
Засіб регулювання підприємницької діяльності	Податок впливає на рівень активності бізнесу: ставки, пільги й обмеження можуть стимулювати або стримувати певні види діяльності
Стимул для ефективного використання ресурсів	Рациональне використання витрат і зменшення витратної частини допомагає підприємствам знижувати податкове навантаження
Елемент державної податкової політики	Податок на прибуток є важливою складовою податкової політики, яка визначає пріоритети економічного розвитку держави
Показник фінансової стійкості підприємства	Розмір прибутку, з якого сплачується податок, відображає реальний стан бізнесу та його здатність функціонувати в ринкових умовах

Рисунок 1.1 – Податок на прибуток у сучасній економіці

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що податок на прибуток має багатовимірний зміст і значний вплив на фінансову архітектуру підприємств. Його функціонування виходить за межі суто фіскального механізму та охоплює регулятивний, аналітичний, інвестиційний і соціальний аспекти. Саме тому сучасна податкова політика має забезпечувати баланс між наповненням

бюджету та стимулюванням економічного розвитку, а підприємства — володіти достатнім рівнем компетентності для ефективного управління податковими ризиками та оптимізації фінансових результатів.

1.2 Огляд нормативно-правових документів, що регламентують порядок обліку та оподаткування податком на прибуток підприємств

Регламентація обліку податку на прибуток в Україні базується на розгалуженій системі нормативно-правових актів, які визначають умови формування податкової бази, особливості розрахунку зобов'язань та порядок подання звітності. Ці документи створюють комплексну правову інфраструктуру, що забезпечує прозорість, методологічну узгодженість і контрольованість процесів оподаткування прибутку суб'єктів господарювання.

Центральним нормативним актом, який визначає принципи та механізми обчислення податку на прибуток, є Податковий кодекс України (ПКУ). Розділом III Кодексу закріплено понятійний апарат, структуру податкової бази, правила коригування фінансового результату та порядок визначення податкових різниць, що мають на меті забезпечити максимально наближене оподаткування до економічної сутності операцій платника [22]. Таким чином, фінансовий результат, сформований відповідно до правил бухгалтерського обліку, стає базою для податкових розрахунків після внесення визначених податковим законодавством коригувань.

Паралельно із податковими нормами функціонує система бухгалтерського регулювання, яка створює основу для формування фінансової інформації, необхідної для обчислення податку. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» № 996 [24] встановлює загальні принципи ведення обліку, визначає форми фінансової звітності та вимагає від підприємств застосування єдиного методологічного підходу, що сприяє узгодженості між фінансовими та податковими показниками.

Важливу роль відіграють Національні положення бухгалтерського обліку, а саме:

-НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» формує основні вимоги до складання фінансових звітів [26];

-НП(С)БО 15 «Дохід» визначає підходи до визнання та класифікації доходів, що є ключовим елементом формування прибутку [27];

-НП(С)БО 16 «Витрати» регламентує порядок відображення витрат підприємства, що впливають на величину фінансового результату [28].

Для суб'єктів, що складають звітність відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності, МСФЗ передбачає власні правила формування фінансових показників. Саме тому Міністерство фінансів України затвердило спеціальні методичні рекомендації (Наказ № 73 від 28.02.2013 р.), які описують порядок трансформації фінансової звітності за МСФЗ у форму податкової декларації з податку на прибуток [15]. Це забезпечує взаємоузгодженість між міжнародною обліковою практикою та національними податковими вимогами.

Порядок формування та подання декларації з податку на прибуток визначається Наказом Міністерства фінансів України № 897 від 20.10.2015 р., яким встановлено структуру декларації, перелік додатків та правила їх заповнення. Декларація є основним документом, що узагальнює ключові фінансово-податкові показники суб'єкта господарювання, тому правильність її складання напряму впливає на податкові зобов'язання платника.

Окрему категорію правових джерел становлять узагальнюючі та індивідуальні податкові консультації ДПС України, які виконують функцію тлумачення і конкретизації норм податкового законодавства. Вони особливо цінні у випадках, коли норми законів мають неоднозначний зміст або викликають практичні труднощі при застосуванні [38].

Для зручності опрацювання нормативну базу доцільно структурувати у вигляді узагальненого переліку основних регуляторних документів.

Таблиця 1.1 – Основні нормативно-правові акти щодо податку на прибуток підприємств

Назва документа	Основні положення	Реквізити / джерело
Податковий кодекс України	Визначає порядок формування об'єкта оподаткування, ставки податку, податкові різниці, вимоги до звітності	Закон № 2755-VI від 02.12.2010 р.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Формує принципи ведення бухгалтерського обліку, встановлює форми фінансової звітності	Закон № 996-XIV від 16.07.1999 р.
П(С)БО та методичні положення	Визначають правила обліку доходів, витрат, активів, зобов'язань та фінансових результатів	Накази Мінфіну України
Наказ Мінфіну про форму декларації з податку на прибуток	Регламентує порядок заповнення декларації та її додатків	Наказ № 897 від 20.10.2015 р.
Методичні рекомендації щодо трансформації звітності за МСФЗ	Описують порядок перенесення даних МСФЗ у податкову декларацію	Наказ Мінфіну № 73 від 28.02.2013 р.
Узагальнюючі податкові консультації ДПС	Містять офіційні тлумачення норм законодавства	Портал ДПС України

Джерело: складено за даними [16, 24-28, 30, 35, 38-40]

Сукупність нормативно-правових документів, що регулюють порядок обліку та оподаткування податком на прибуток підприємств, має безпосередній і комплексний вплив. Перш за все, Податковий кодекс України [22] встановлює основні правила, яким зобов'язані слідувати підприємства, незалежно від форми власності чи виду діяльності. Завдяки чітко визначеним податковим різницям, компанії отримують орієнтир щодо необхідності коригування свого фінансового результату. Проте складність податкових різниць часто викликає труднощі при практичному застосуванні, особливо в малих і середніх підприємствах.

Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [24] і національні стандарти П(С)БО забезпечують уніфікацію фінансового обліку, що є базою для податкового обчислення. Водночас, підприємства, які використовують МСФЗ, повинні трансформувати свою звітність для

відповідності податковим вимогам, що збільшує навантаження на бухгалтерські служби та вимагає додаткових знань і ресурсів.

Варто також зазначити позитивний вплив податкових консультацій [38], які дають змогу уникнути неоднозначного трактування норм. Вони особливо корисні для галузей, що мають специфічні особливості в обліку (наприклад, аграрна, будівельна, ІТ - сфера).

Загалом, вплив нормативної бази на підприємства полягає у:

- формуванні прозорих правил гри для всіх учасників ринку;
- уніфікації підходів до обліку та звітності;
- збільшенні адміністративного навантаження, особливо у випадках складних трансформацій та численних коригувань;
- підвищенні відповідальності підприємств за достовірність фінансових даних.

Таким чином, нормативно-правове регулювання у сфері оподаткування прибутку підприємств формує стабільне середовище, водночас вимагаючи від підприємств високого рівня обізнаності та точності в застосуванні чинних вимог. Наявність багаторівневої системи джерел забезпечує можливість гнучкого реагування на зміни у фінансово-господарській діяльності, але разом із тим підвищує відповідальність платників за правильність податкових розрахунків. Ефективне використання нормативної бази передбачає не лише знання законодавства, а й вміння адаптувати його до специфіки діяльності конкретного підприємства.

1.3 Аналіз складових податку на прибуток за нормативними джерелами та їх адміністрування

Податок на прибуток підприємств регулюється цілим комплексом законодавчих норм, ключове місце серед яких належить Податковому кодексу України [22]. Саме норми Кодексу визначають базові елементи оподаткування:

перелік платників, об'єкти оподаткування, ставки податку, механізм коригування фінансового результату, а також особливості спеціальних режимів і податкових пільг. Аналіз положень Податкового кодексу України [22] свідчить, що ці елементи формують методологічну основу для забезпечення правильності податкових розрахунків, своєчасності сплати податку та реалізації платниками підприємств власних стратегій податкового планування в межах чинної нормативної бази (рис.1.2).

Розділ III ПКУ виокремлює декілька груп суб'єктів, які визнаються платниками податку на прибуток, залежно від правового статусу, територіальної належності та особливостей господарської діяльності. До основної категорії платників належать юридичні особи – резиденти України, що здійснюють діяльність на території держави та/або за її межами. Кодекс також визначає окремі ситуації, за яких юридичні особи – платники єдиного податку стають платниками податку на прибуток. Йдеться, зокрема, про випадки виплати доходів нерезидентам, отримання скоригованого прибутку контрольованої іноземної компанії (КІК) або здійснення певних фінансових операцій.

Другою категорією визначено управителів фондів операцій з нерухомістю (ФОН), які сплачують податок з результатів діяльності у межах довірчого управління (п. 133.1.3 ПКУ). Окрему групу становлять фізичні особи – підприємці та самозайняті особи: вони визнаються платниками податку на прибуток лише у випадках виплати доходів нерезидентам із джерелом походження з території України.

До платників-резидентів можуть бути віднесені й іноземні компанії, якщо їхнє місце ефективного управління знаходиться в Україні. Такий статус встановлюється за сукупністю критеріїв, пов'язаних з прийняттям управлінських рішень та здійсненням оперативної діяльності переважно в межах держави. У законі також визначено порядок оподаткування постійних представництв нерезидентів, які ведуть господарську діяльність в Україні або отримують доходи з українським джерелом.

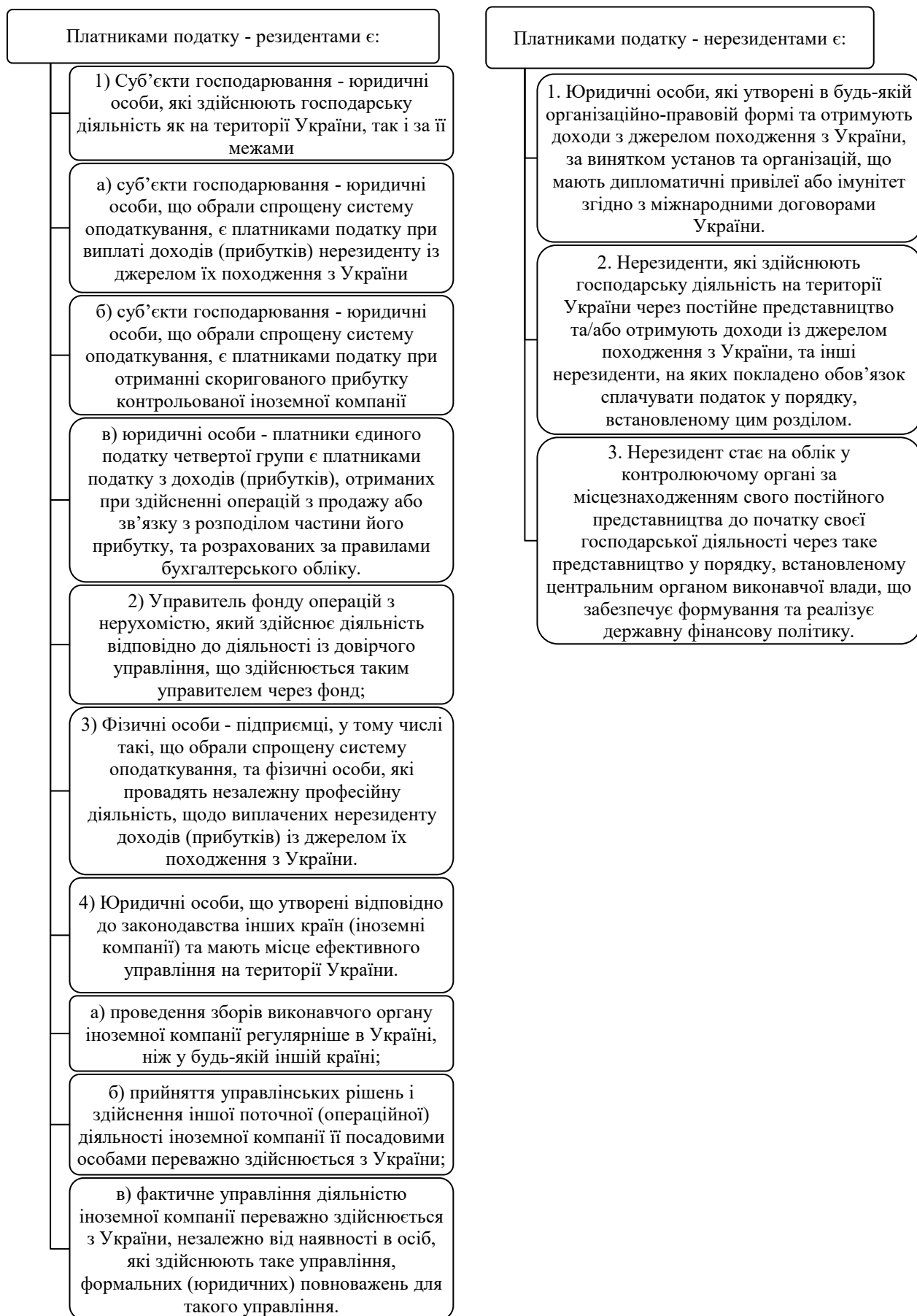

Рисунок 1.2 - Платники податку на прибуток [22]

За загальним правилом, Податковий кодекс виключає з кола платників податку на прибуток дві основні категорії суб'єктів. (див. рис. 1.3).

Рисунок 1.3 - Суб'єкти господарювання, що не є платниками податку на прибуток підприємств [22]

ПКУ прямо виключає з переліку платників податку на прибуток неприбуткові організації та суб'єктів, які застосовують спрощену систему оподаткування (за певними винятками). Для збереження статусу неприбутковості організація повинна відповідати чотирьом обов'язковим вимогам: відповідність профільному закону, заборона на розподіл доходів, передбачення передачі активів у разі припинення та наявність у Реєстрі неприбуткових організацій. Порухення хоча б однієї з умов веде до втрати статусу та переходу на загальну систему оподаткування. До таких суб'єктів належать бюджетні установи, громадські об'єднання, релігійні організації, благодійні фонди, пенсійні фонди, ОСББ, професійні спілки тощо [22].

Об'єктом оподаткування за загальним правилом є прибуток, визначений шляхом коригування фінансового результату до оподаткування, сформованого за даними бухгалтерського обліку, на податкові різниці [22].

Різниці можуть як збільшувати, так і зменшувати фінансовий результат, забезпечуючи трансформацію бухгалтерського обліку щодо відображення витрат, доходів та інших операцій у формат, необхідний для цілей податкового законодавства.

Для окремих видів діяльності визначено спеціальні об'єкти оподаткування (див. рис. 1.4).

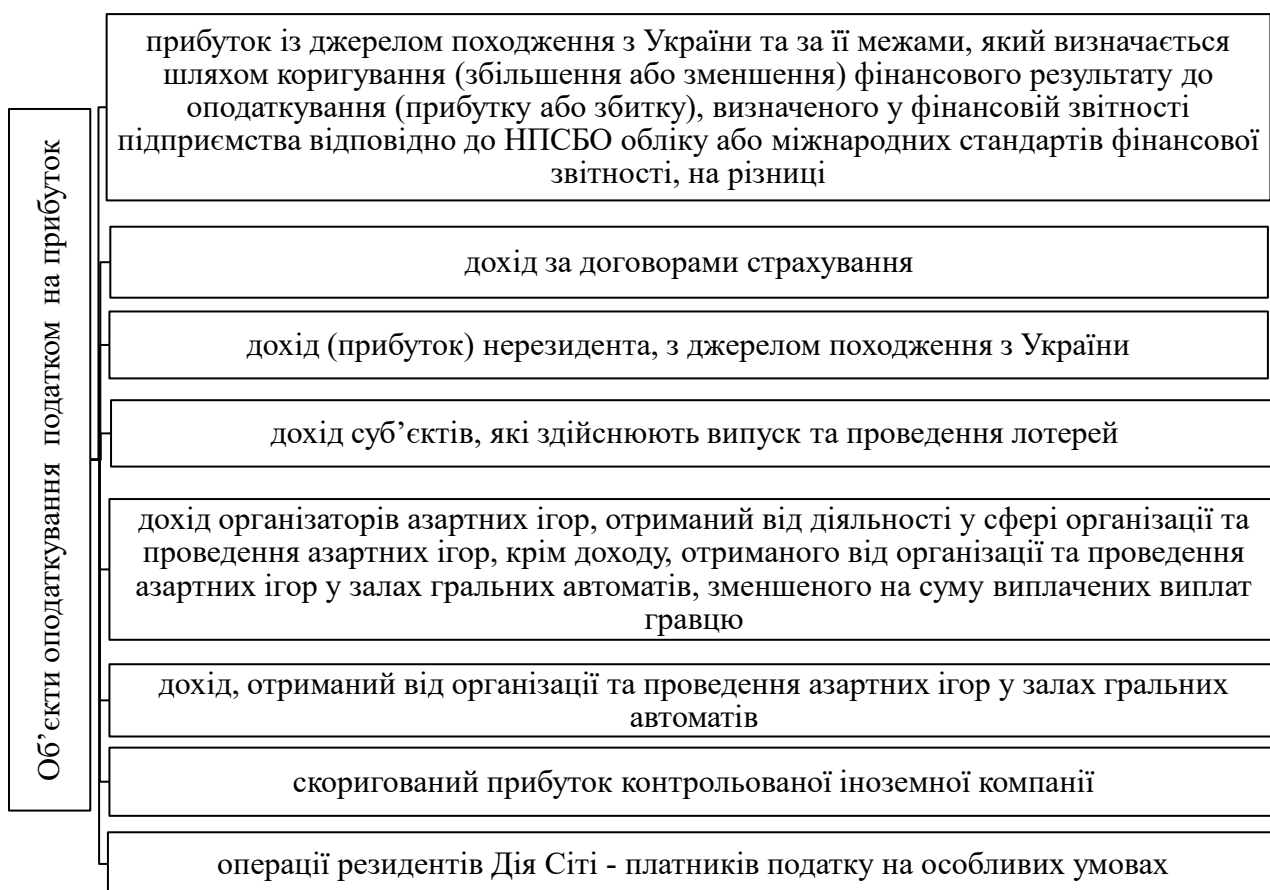

Рисунок 1.4 - Об'єкти оподаткування податком на прибуток [22]

Отже, для окремих видів діяльності визначено спеціальні об'єкти оподаткування, серед яких:

- доходи за договорами страхування;
- доходи нерезидентів з українським джерелом;
- дохід від лотерейної діяльності;
- дохід від азартних ігор;
- скоригований прибуток КІК;
- окремі операції резидентів Дія Сіті.

Платники, річний дохід яких не перевищує 40 млн грн, можуть відмовитися від застосування різниць, окрім випадків, коли це прямо передбачено Кодексом (від'ємне значення об'єкта, витрати на неправомірну вигоду, операції з бюджетними грантами).

Система ставок податку на прибуток є багаторівневою та враховує специфіку окремих сфер діяльності. Базова ставка становить 18%, однак для деяких видів доходів передбачено інші ставки, зокрема щодо лотерейної діяльності, діяльності у сфері азартних ігор, для окремих страхових операцій тощо (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 – Ставки податку на прибуток

Вид діяльності	Ставка податку
Базова ставка	18% (п. 136.1)
Прибуток фінансових установ (крім страховиків)	25% (п. 136.1-1)
Страхова діяльність	18% (на прибуток), 3% та 0% (на дохід)
Азартні ігри	18% (на прибуток), 10% та 18% (на дохід)
Випуск та проведення лотерей	30% (на дохід) (п. 136.6)
Резиденти Дія Сіті (на особливих умовах)	9% (на базу оподаткування з окремих операцій) (п. 136.8)
Доходи нерезидентів з джерелом з України	0%, 4%, 5%, 6%, 12%, 15%, 18% (залежно від виду доходу) (п. 136.3)

Джерело: згруповано автором за даними ПКУ [22]

Таким чином, визначивши статус платника, об'єкт та відповідну ставку, можна перейти до аналізу центрального елементу розрахунку податкового зобов'язання — механізму податкових різниць.

Коригування є ключовим механізмом податкового обліку в Україні, який зближує бухгалтерський облік, який є базою для розрахунку, та податковий, вимагаючи від платників пильної уваги до специфічних різниць, встановлених Податковим кодексом, для правильного визначення об'єкта оподаткування [32].

Коригування щодо амортизації є двостороннім процесом, який фактично замінює бухгалтерську амортизацію на податкову, що забезпечує уніфікований підхід до визнання витрат на амортизацію, незалежно від облікової політики конкретного підприємства щодо строків корисного використання активів (див. рис. 1.5.)

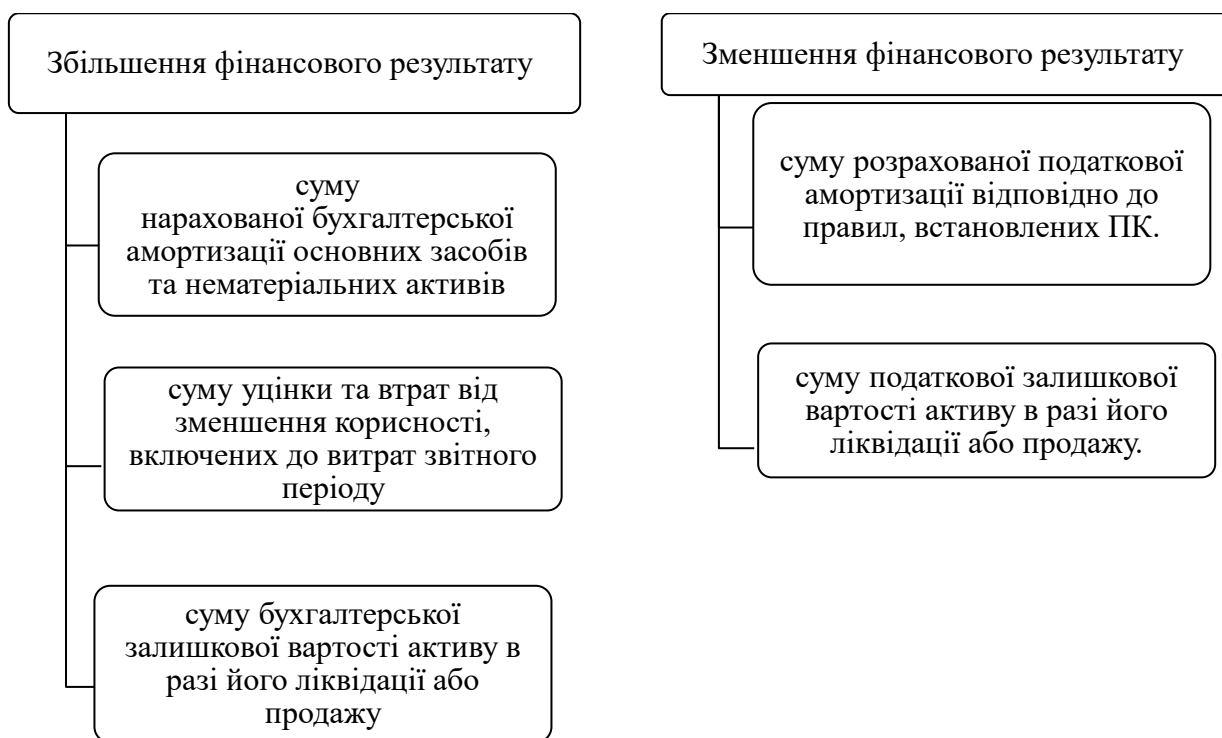

Рисунок 1.5 - Механізм коригування фінансового результату [22]

Однією з найбільш розгалужених груп різниць є амортизаційні коригування. ПКУ встановлює правила, які уніфікують порядок визначення амортизації для цілей податку на прибуток:

- не враховується бухгалтерська переоцінка основних засобів;
- застосовуються мінімально допустимі строки амортизації;
- невиробничі активи не амортизуються .

Отже, Кодекс встановлює коригування, спрямовані на те, щоб у податковому обліку визнавалися лише фактично понесені витрати або заборгованість, що відповідає чітким критеріям.

Різниці щодо фінансових операцій є однією з найскладніших та стосується обмеження витрат, контролю за операціями з пов'язаними особами та нерезидентами. Серед них – обмеження на врахування процентів за борговими зобов'язаннями перед нерезидентами (правила тонкої капіталізації), коригування щодо операцій із суб'єктами з низько податкових юрисдикцій, контроль операцій з роялті та безоплатних передач. Для платників, у яких сума

боргових зобов'язань перед нерезидентами перевищує власний капітал більше ніж у 3,5 рази, встановлено обмеження на врахування процентів (тонка капіталізація). Фінансовий результат збільшує сума перевищення нарахованих процентів над 30% суми об'єкта оподаткування, збільшеного на фінансові витрати та амортизаційні відрахування. При цьому, об'єкт оподаткування визначається без урахування збитків минулих років та самої різниці по тонкій капіталізації за поточний період [22].

ПКУ встановлює коригування для обмеження витрат на виплату роялті:

- фінрезультат збільшується у співвідношенні до суми роялті, нарахованих на користь нерезидентів, що перевищує 4% доходу за попередній рік;
- фінрезультат збільшується на повну суму роялті, нарахованих на користь певних категорій нерезидентів (наприклад, якщо нерезидент не є бенефіціарним власником роялті або не підлягає оподаткуванню роялті у своїй юрисдикції) [22].

Важливо зазначити, що ця податкова різниця застосовується на рівні платника роялті, тоді як сама виплата може додатково підлягати оподаткуванню у джерела виплати за правилами для доходів, створюючи подвійний механізм податкового контролю.

Платники податку мають право зменшити фінансовий результат. Однак для великих платників податків встановлено обмеження: вони можуть зменшити фінрезультат не більше ніж на 50% непогашеної суми збитків.

Отже, механізм податкових різниць слугує для нівелювання впливу суб'єктивної облікової політики та обмеження певних видів витрат у податковому обліку, однак він є лише базовим рівнем регулювання, який доповнюється спеціальними галузевими нормами.

Для низки секторів економіки, враховуючи специфіку їхньої діяльності, Податковий кодекс встановлює спеціальні правила оподаткування. Ці правила модифікують або доповнюють загальну систему, що вимагає окремого детального аналізу.

Для страхових організацій встановлено комбіновану модель, яка поєднує оподаткування прибутку (18%) та оподаткування доходу за ставками 3% або 0%, залежно від виду страхування.

Аналогічно комбінований підхід застосовується у сфері азартних ігор та лотерей (див. рис. 1.6)

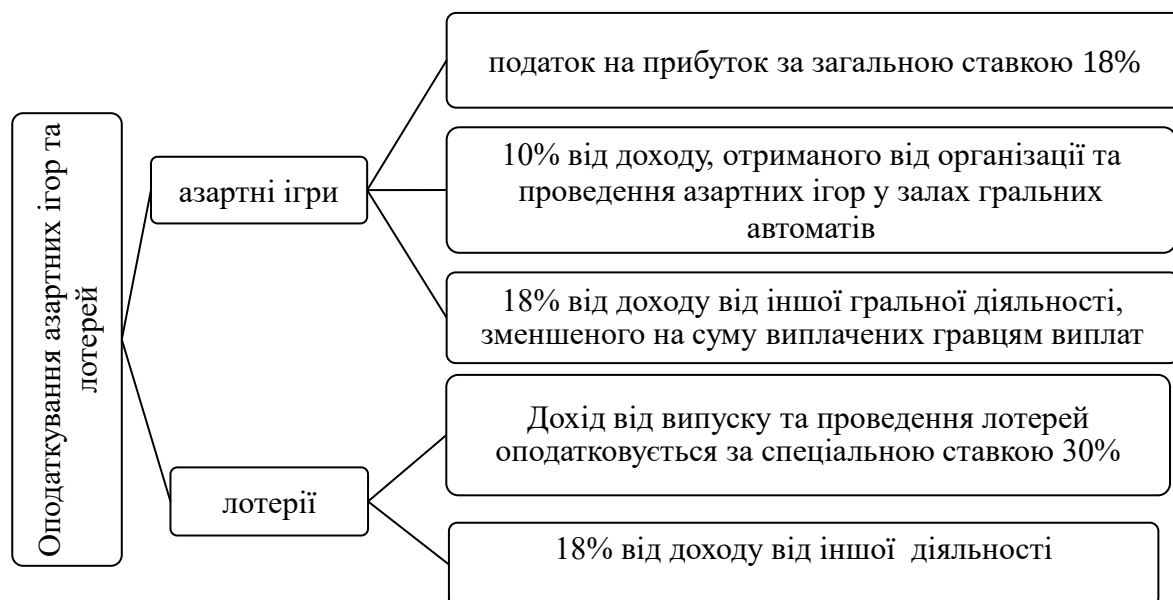

Рисунок 1.6 - Особливості оподаткування азартних ігор та лотерей [22]

На відміну від страховиків, нарахований податок на дохід від азартних ігор - не зменшує фінансовий результат для цілей розрахунку податку на прибуток.

Оподаткування доходів, отриманих нерезидентами, здійснюється шляхом утримання податку при виплаті (податок на репатріацію). До таких доходів, зокрема, належать:

- Проценти, дивіденди, роялті.
- Фрахт та доходи від інжинірингу.
- Лізингова/орендна плата.
- Доходи від продажу нерухомості та інвестиційних активів (корпоративних прав, акцій українських компаній).

Механізм утримання податку: Резидент або постійне представництво, що виплачує дохід нерезиденту, зобов'язаний утримати податок за

ставкою 15% (міжнародний договір про уникнення подвійного оподаткування) під час виплати такого доходу (п. 141.4.2).

Для окремих видів доходів рецензентів встановлено спеціальні ставки:

Фрахт — 6% від базової ставки фрахту (п. 141.4.4).

Страхові платежі на користь нерезидентів — 0%, 4%, 12% залежно від виду страхування та статусу страховика-нерезидента (п. 141.4.5).

Постійне представництво: Прибуток, який нерезидент отримує через своє постійне представництво в Україні, оподатковується в загальному порядку.

Для ІТ-компаній, що набули статусу резидента Дія Сіті, передбачено можливість обрати особливий режим оподаткування, який кардинально відрізняється від загальної системи. Резиденти Дія Сіті на особливих умовах не визначають об'єкт оподаткування як скоригований фінансовий результат. Замість цього вони сплачують податок з окремих операцій, які фактично є операціями з виведення капіталу т.зв. «податок на виведений капітал».

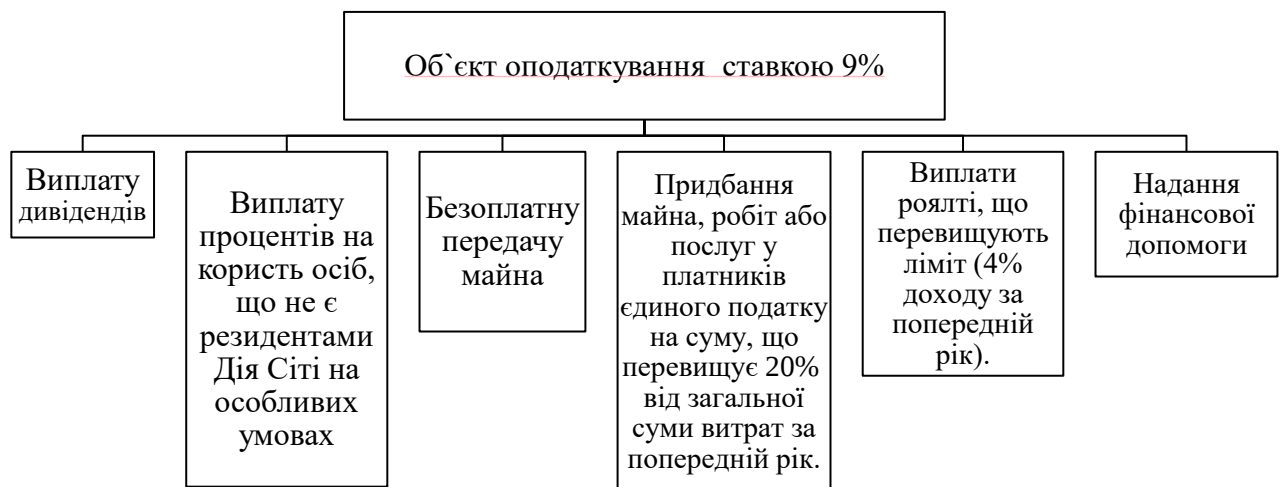

Рисунок 1.7- Особливості оподаткування азартних ігор та лотерей [22]

Навіть на особливому режимі деякі доходи оподатковуються за базовою ставкою 18%. До них належать: скоригований прибуток контрольованої іноземної компанії (КІК) та сума коригування в рамках трансфертного ціноутворення за операціями, які суперечать принципу «втягнутої руки». Це є критичним винятком, що демонструє гібридну природу режиму: навіть

перебуваючи на моделі «податку на виведений капітал», резидент Дія Сіті підпадає під традиційне оподаткування прибутку в частині операцій, що вимагають контролю за трансфертним ціноутворенням.

Загальні та спеціальні режими доповнюється випадками, коли прибуток може бути повністю звільнений від оподаткування.

Податковий кодекс передбачає низку пільг у вигляді повного звільнення прибутку від оподаткування. Такі заходи спрямовані на стимулювання соціально та економічно значущих напрямків діяльності.

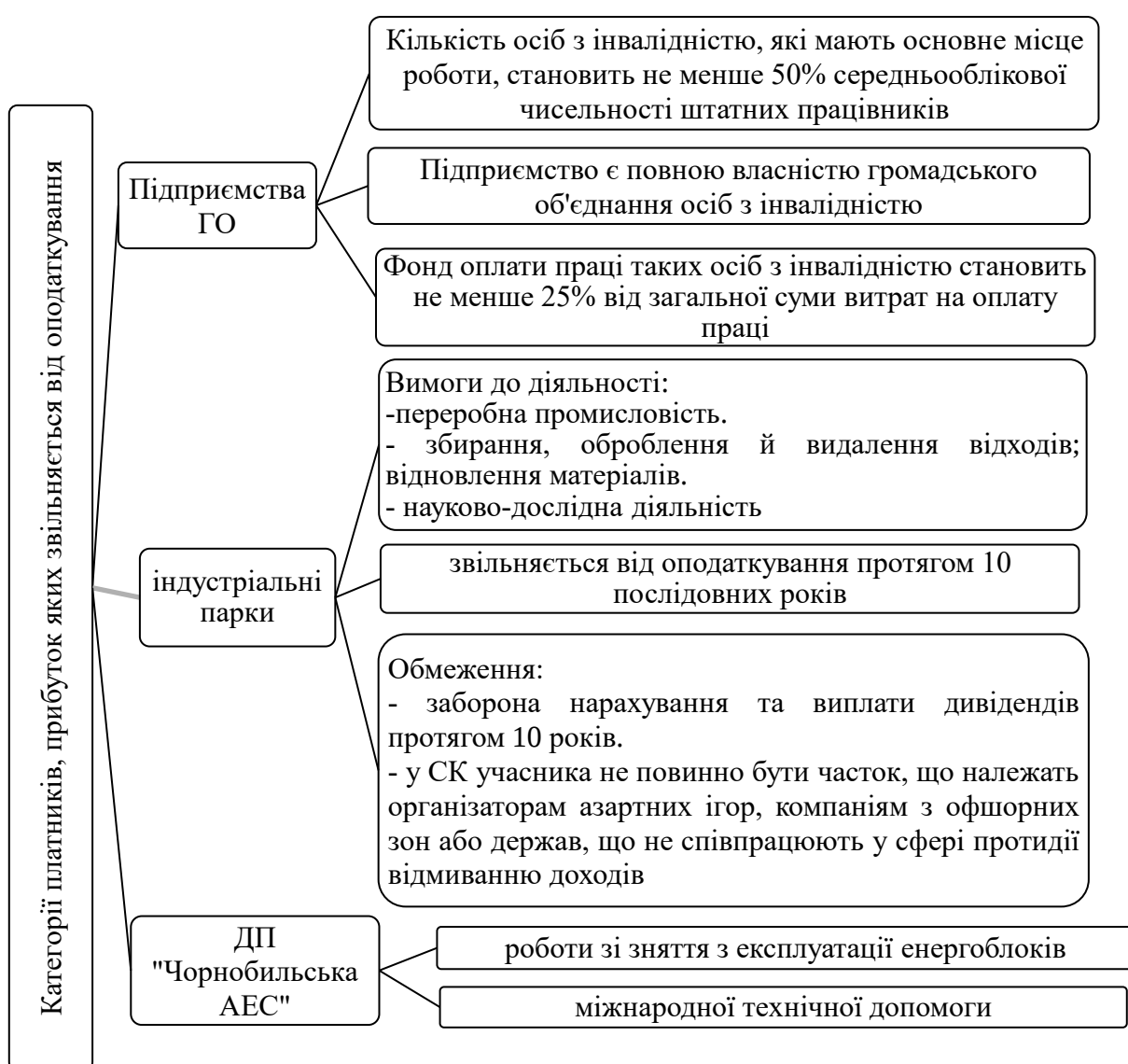

Рисунок 1.8- Особливості оподаткування азартних ігор та лотерей [22]

Система оподаткування прибутку підприємств в Україні є багатогранною та комплексною. В її основі лежить загальний режим, що базується на фінансовому результаті, визначеному за правилами бухобліку, та подальшим його коригуванням на встановлені Податковим кодексом різниці. Водночас ця система доповнюється спеціальними режимами для таких галузей, як страхування, азартні ігри та ІТ (в рамках Дія Сіті), які передбачають оподаткування доходу або окремих операцій з виведення капіталу. Резиденти Дія Сіті застосовують режим оподаткування виведеного капіталу, проте окремі доходи (зокрема скоригований прибуток КІК та коригування у межах трансфертного ціноутворення) оподатковуються за базовою ставкою 18%, що підкреслює комбінований характер цього режиму. Окремі види діяльності та підприємства можуть бути повністю звільнені від сплати податку на прибуток, якщо вони мають спеціальний статус або реалізують проєкти, передбачені державними програмами стимулювання соціально-економічного розвитку. Крім того, законодавство містить значні податкові пільги для соціально важливих підприємств та інвестиційно привабливих проєктів, як-от індустріальні парки. Така структура вимагає від кожного платника податку ретельного аналізу своєї діяльності для правильного визначення податкових зобов'язань та використання передбачених законом можливостей.

Отже, система оподаткування прибутку в Україні поєднує загальний режим, заснований на фінансовому результаті з коригуванням на податкові різниці, та спеціальні режими, орієнтовані на специфічні галузі. Складність механізму податкових різниць та різноманітність спеціальних норм зумовлюють необхідність глибокого аналізу діяльності підприємства для правильного визначення податкових зобов'язань та використання можливостей оптимізації, передбачених законодавством.

1.4 Зарубіжний досвід оподаткування податком на прибуток підприємства

У світовій практиці податок на прибуток підприємств є одним із ключових джерел формування державних фінансових ресурсів. Для багатьох країн він становить значну частку податкових надходжень, водночас виконуючи не лише фіскальну, а й регулюючу функцію, впливаючи на інвестиційну активність, ділову поведінку підприємств та конкурентоспроможність економіки. З огляду на його вагомість у податкових системах, порівняльний аналіз ролі цього податку в Україні та країнах Європи становить особливий науковий та практичний інтерес.

У європейських державах частка податку на прибуток підприємств у загальному обсязі податкових надходжень істотно відрізняється, що обумовлено різною структурою економіки, національними фіскальними моделями, рівнем рентабельності корпоративного сектору та специфікою податкової політики. За даними ОЕСР, у 2023 році в 27 європейських країнах (22 країни ЄС та Велика Британія, Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Туреччина) частка цього податку коливалася від 4,2% у Латвії до 28,3% у Норвегії. Серед лідерів — Ірландія (21,7%) та Чехія (13,9%), а також Туреччина і Нідерланди, де значення показника перебуває в діапазоні 12–13% [42]. Середній рівень по Європі — близько 9,8%.

Норвегія демонструє надзвичайно високі надходження від корпоративного податку, що пояснюється значним впливом прибуткових ресурсних галузей, насамперед нафтогазового сектору, де формується значний обсяг оподатковуваного прибутку. Подібним чином Ірландія, завдяки вигідному податковому середовищу, стала європейським центром розміщення транснаціональних корпорацій, що також суттєво підвищує частку корпоративного податку в її податкових доходах.

У найбільших економіках Європи ситуація є стриманішою: частка корпоративного податку у Великій Британії становить 10,1%, в Іспанії — 7,9%, в Італії — 6,5%, у Німеччині — 6,1% [31]. Франція має один із найнижчих

показників — 5,3%. Важливим чинником диференціації корпоративних податкових надходжень є державна податкова політика. Зокрема, країни, що орієнтуються на залучення інвестицій, можуть запроваджувати нижчі ставки корпоративного податку (Литва, Ірландія), податкові канікули або розширені можливості амортизаційних відрахувань (Велика Британія, Німеччина). Натомість інші держави, такі як Норвегія чи Австралія, використовують корпоративний податок як інструмент вилучення частини економічної ренти в галузях із надприбутками.

Особливо цікавим є досвід Естонії та Латвії, де корпоративний податок стягується виключно з розподіленого прибутку. Така модель дозволяє підприємствам відстрочити сплату податку, якщо прибуток залишається в обороті, що стимулює реінвестування, модернізацію виробництва та розвиток бізнесу. Проте водночас це зменшує негайні податкові надходження до бюджету.

Практика Європи, також демонструє значні відмінності у ставках корпоративного податку. У 2024 році вони варіювалися від 9% в Угорщині до 35% на Мальті. Більшість країн мають ставки в межах 20–25%. Водночас рівень ставок не завжди прямо корелює з часткою податку в бюджеті, що підтверджує важливість галузевої структури економіки та ефективності оподаткування [31]. Податок на прибуток залишається відносно невеликим джерелом доходів бюджету. У 2023 році його частка становила близько 5,38%, що співставно з показниками Німеччини та Франції. Невисока частка пояснюється не лише структурними особливостями національної економіки, а й тим, що у воєнний період суттєво зросли неподаткові доходи та надходження міжнародної фінансової допомоги.

У таблиці 1.3 наведено порівняння частки надходжень від податку на прибуток у загальних доходах бюджету за 2023 рік для України та семи зарубіжних країн. Це дозволяє проаналізувати, наскільки вагомим є цей податок у наповненні бюджету в міжнародному контексті.

Таблиця 1.3 – Частка податку на прибуток у доходах бюджету (2023)

Країна	Частка надходжень від податку на прибуток у загальних доходах бюджету, %
Україна	5,38%
Німеччина	5,0%
США	6,5%
Польща	6,3%
Франція	5,1%
Японія	12,0%
Канада	12,3%
Австралія	17,1%

Джерело: складено автором за даними [18, 20, 35,37, 41,42]

Порівняння з іншими країнами демонструє суттєву різницю у ролі цього податку: у США частка корпоративного податку становить близько 6,5%, у Польщі — 6,3%, у Канаді та Японії — приблизно 12%, а в Австралії — понад 17%. Там корпоративний сектор відіграє більш значну роль у формуванні доходів бюджету, що пов'язано з масштабністю бізнесу, рівнем прибутковості та особливостями податкової системи.

Таким чином, міжнародний досвід підтверджує, що податок на прибуток підприємств є важливим, але нерівномірним джерелом державних доходів. В Україні частка цього податку традиційно залишається невисокою, що пояснюється як структурою податкової системи, так і особливостями воєнного часу, коли основну вагу доходів бюджету формують непрямі податки та міжнародна фінансова допомога. У перспективі вивчення та адаптація ефективних зарубіжних моделей можуть сприяти підвищенню ефективності корпоративного оподаткування та створенню більш сприятливих умов для розвитку бізнесу. Для України важливим завданням є формування такої моделі оподаткування прибутку, яка одночасно забезпечуватиме бюджетну стійкість, сприятиме інвестиціям та відповідатиме викликам економічного розвитку в умовах воєнного та післявоєнного періоду.

2 МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ І АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НА ПАТ «ПВП «КРИВБАСВИБУХПРОМ»

2.1 Загальна характеристика організаційно-економічної діяльності ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»

Публічне акціонерне товариство «Промислово-виробниче підприємство «Кривбасвибухпром» (далі — ПАТ «ПВП «КВП») є одним із найпотужніших та провідних суб'єктів господарювання на українському ринку проведення вибухових робіт, виробництва та застосування вибухових речовин. Історія підприємства бере початок у 1966 році із заснування тресту «Кривбасвибухпром», що ознаменувало початок становлення та розвитку спеціалізованої галузі вибухових робіт у Криворізькому промисловому регіоні.

Засновником сучасного Товариства виступає Державна акціонерна компанія «Укррудпром» (реєстрація 1999 р.). Вищим органом управління є Загальні збори акціонерів. Загальні збори акціонерів, які відповідно до чинного законодавства України та положень Статуту визначають стратегічні напрями діяльності, затверджують ключові управлінські рішення та контролюють фінансово-господарську діяльність підприємства. Органи управління діють у межах визначених статутом.

Основною спеціалізацією Товариства є подрібнення гірничої маси шляхом проведення вибухових робіт. Ключові замовники — гірничо-збагачувальні комбінати (ГЗК) Кривбасу та підприємства нерудної промисловості. Технологічний цикл підприємства є комплексним і включає:

1. Власне виробництво емульсійних вибухових речовин (ЕВР).
2. Транспортування компонентів.
3. Безпосереднє виконання підривних робіт на об'єктах.

Структура ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» побудована за функціонально-виробничим принципом і не передбачає наявності філій чи відокремлених підрозділів.

Основні виробничі підрозділи:

Гірничий цех.

Цех з виробництва компонентів емульсійних вибухових речовин.

Автотранспортний цех.

Соціальна інфраструктура:

База відпочинку «Вербиченька».

Пансіонат «Блакитна затока».

Високий рівень організації виробничих процесів підтверджено сертифікатом відповідності міжнародному стандарту ISO 9001:2015. Це засвідчує високий рівень організації виробництва, контролю якості та відповідності технологічних процесів вимогам технічних регламентів. Підприємство має можливість виготовляти емульсійні вибухові речовини, що відповідають вимогам Технічного регламенту.

ПАТ «ПВП» здійснює виробництво понад 98 % вибухових речовин власного виготовлення, а також використовує засоби ініціювання та промислові детонатори, що закуповуються як у вітчизняних, так і у зарубіжних спеціалізованих підприємств. Основними споживачами послуг Товариства є гірничо-збагачувальні комбінати Кривого Рогу, що визначає стратегічну значущість підприємства для промислового регіону.

Стратегічні напрями розвитку ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» передбачають удосконалення сучасних технологій вибухових робіт, розширення виробничих потужностей для виготовлення компонентів вибухових речовин, підвищення ефективності транспортування та виготовлення вибухових матеріалів безпосередньо на місцях проведення робіт. Однією з перспективних цілей підприємства є зміцнення співпраці з наявними споживачами та розширення географії надання послуг у секторі нерудної промисловості.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» змогло оперативно адаптуватися до нових умов (воєнного стану), забезпечити безперервність технологічних процесів та навіть збільшити обсяги вибухових робіт, що свідчить про його високу стійкість, ефективність управління та здатність до роботи у кризових умовах.

Сьогодні підприємство позиціонує себе як надійний партнер, який сумлінно виконує взяті на себе зобов'язання, забезпечує високу якість послуг та дбає про формування і підтримання бездоганної ділової репутації.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» фокусує увагу на зменшенні впливу виробництва на довкілля. Екологічна політика ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» ґрунтується на принципах відповідального природокористування, дотримання вимог національного природоохоронного законодавства. Підприємство системно здійснює моніторинг екологічних показників, контролює викиди, утворення відходів, ефективність очищення та реалізує природоохоронні програми, що дозволяє забезпечувати екологічну безпеку регіону.

У всіх структурних підрозділах підприємства проводиться постійний контроль за дотриманням норм екологічної безпеки та правил поводження з відходами.

Система внутрішнього моніторингу охоплює:

- контроль параметрів атмосферних викидів,
- оцінку ефективності роботи газоочисних установок,
- контроль якості повітря на межі санітарно-захисної зони,
- контроль відходів та умов їх тимчасового зберігання.

Така система управління довкіллям відповідає вимогам законодавства та забезпечує раннє виявлення ризиків екологічного характеру.

У 2024 році підприємство здійснило суттєві інвестиції в охорону довкілля, що відображає його стратегічний підхід до екологічної відповідальності. Загальний обсяг витрат становив:

1326,10 тис. грн — оплата послуг природоохоронного призначення (моніторинг, лабораторні аналізи, контрольні вимірювання, утримання очисних систем тощо);

10,0 тис. грн — сплата екологічного податку.

Позитивним результатом стало також отримання 2 278,18 тис. грн від реалізації відходів, що свідчить про ефективну систему їх сортування, обліку та передачі для подальшої переробки або утилізації.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром» функціонує на підставі чинних дозволів відповідно до Закону України «Про охорону атмосферного повітря». На підприємстві організовано контроль граничнодопустимих викидів та регулярний моніторинг параметрів стаціонарних джерел забруднення.

У 2024 році обсяг викидів -34,749 т, з них:

діоксид вуглецю — 30,890 т,

інші забруднюючі речовини — 3,859 т.

Ефективність газоочисного обладнання регулярно перевіряється, що дозволяє забезпечувати відповідність фактичних викидів встановленим нормативам.

У 2024 році на підприємстві утворено 377,97 т відходів, серед яких:

97,047 т (25,7%) — небезпечні відходи (мастила, фільтри, хімічні реагенти, відходи вибухових матеріалів тощо),

280,923 т (74,3%) — відходи, що не є небезпечними.

Для всіх видів відходів укладено договори з ліцензованими суб'єктами господарювання у сфері управління відходами, що забезпечує їх транспортування, утилізацію або переробку відповідно до вимог законодавства.

Раціональна система поводження з відходами дозволила не лише мінімізувати ризики забруднення, а й отримати економічний ефект через реалізацію вторинної сировини.

Показники діяльності свідчать, що ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром» дотримується принципів екологічної відповідальності, забезпечує своєчасний

контроль впливу на довкілля та інвестує значні ресурси у природоохоронні заходи. Підприємство:

- здійснює регулярний моніторинг атмосфери;
- підтримує систему управління відходами на належному рівні;
- впроваджує заходи щодо скорочення екологічних ризиків;
- проводить фінансування природоохоронних програм.

Системний підхід до екологічного менеджменту дозволяє мінімізувати негативний вплив виробничих процесів та підвищує рівень екологічної безпеки як підприємства, так і прилеглих територій.

Соціальна політика ПАТ «ПВП «КРИВБАСВИБУХПРОМ» спрямована на формування стійкого, професійного та мотивованого трудового колективу, який здатний забезпечувати безперервність виробничих процесів, дотримання технологічної дисципліни та високий рівень промислової безпеки. Людські ресурси підприємства розглядаються як ключовий фактор сталого розвитку, а тому кадрова політика орієнтована на підвищення кваліфікації персоналу, соціальний захист.

На 31 грудня 2024 року чисельність персоналу становила 449 працівників, серед яких 51 – мобілізовані співробітники. Середньооблікова чисельність штатних працівників у 2024 році — 375 осіб. На керівних посадах працює 15 жінок (3,3 %), що свідчить про поступовий розвиток гендерного балансу на підприємстві, хоча кількість жінок у керівництві поки що залишається незначною через специфіку гірничодобувної та вибухової діяльності.

Колектив ПАТ має значний досвід роботи у гірничодобувній, логістичній, економічній та фінансовій сферах. Це забезпечує оперативність виконання виробничих завдань, підвищує якість планування вибухових робіт і сприяє формуванню конкурентоспроможної цінової політики.

Коефіцієнт плинності кадрів у 2024 році становив 16 %. Основними причинами звільнень були: власне бажання працівників, вихід на пенсію, а також звільнення за угодою сторін. Для утримання висококваліфікованого

персоналу підприємство реалізує політику підтримки працівників, включаючи забезпечення соціальних гарантій.

Середньомісячна заробітна плата одного штатного працівника у 2024 році становила 31 867 грн, що відповідає рівню оплати праці в гірничодобувній галузі й відображає потребу підприємства в утриманні фахівців високого рівня.

Працівники підприємства мають можливість користуватися програмами медстрахування, що значно підвищує рівень соціального захисту та сприяє збереженню трудового потенціалу.

У 2024 році компанія продовжила розвиток відкритої корпоративної культури. Зокрема, впроваджено заходи, що сприяють прозорості внутрішніх комунікацій, зміцненню взаємодії між підрозділами та формуванню атмосфери взаємної довіри.

Підприємство активно підтримує гендерну рівність та розширення можливостей для жінок. Станом на кінець 2024 року, жінки займають 29 % посад в адміністративному управлінні. Стратегічні плани на 2025 рік охоплюють:

- збільшення залучення жінок до робітничих професій;
- посилення співпраці з освітніми установами для профорієнтації;
- залучення молодих фахівців на виробничу практику з подальшим працевлаштуванням.

Крім того, заплановано поновлення корпоративної програми «Кадровий резерв». Вона передбачає системну підготовку співробітників для заміщення ключових управлінських посад та розвиток їхніх професійних компетенцій відповідно до стратегічних потреб Товариства.

Упродовж року підприємство реалізувало низку заходів, спрямованих на підвищення лояльності працівників. Зокрема, організовано:

- привітання працівників з професійними та державними святами (Міжнародний жіночий день, День працівників металургійної та гірничодобувної промисловості, День захисника України, новорічні свята);
- професійні конкурси;

- відео-флешмоби працівників і дітей співробітників;
- спортивні заходи.

У літній сезон працівники та їхні родини мали можливість відпочити в аквапарку м. Дніпро — за підтримки підприємства.

Соціальна та кадрова політика ПАТ є комплексною та системною, спрямованою на створення умов для професійного зростання, безпеки та комфортного соціального середовища. Інвестиції у навчання персоналу, підтримка корпоративної культури, соціальні програми та належний рівень оплати праці сприяють формуванню стійкого кадрового потенціалу й підвищують конкурентоспроможність підприємства на ринку гірничовибухових послуг.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» приділяє значну увагу розвитку науково-дослідної та інноваційної діяльності, оскільки технологічна ефективність та безпечність вибухових робіт безпосередньо залежать від впровадження сучасних розробок у сфері промислових вибухів. Політика підприємства у сфері досліджень і розробок спрямована на забезпечення лідерських позицій у впровадженні новітніх технологій, а також на системне вдосконалення чинних методик та технічних рішень.

Основними напрямками досліджень та інновацій є:

- вдосконалення технологій проведення масових вибухів з метою підвищення їх ефективності, керованості та безпеки;
- зменшення та оптимізації параметрів вибухів та застосуванню більш екологічних вибухових матеріалів;
- розробка рецептур вибухових речовин власного виробництва, що відповідають сучасним вимогам щодо якості, безпеки та стабільності характеристик;
- випробування вибухових матеріалів та обладнання у промислових умовах, що дозволяє оцінити їх придатність до використання у складних гірничо-геологічних умовах;

– моніторинг якісних показників вибухових речовин та якості проведення вибухових робіт, що забезпечує постійний контроль технологічних параметрів та дозволяє оперативно реагувати на відхилення. Ця діяльність сприяє нарощуванню технічного потенціалу підприємства та створює умови для ефективного і безпечного надання послуг із вибухових робіт.

Внутрішня система контролю та управління ризиками ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» побудована відповідно до вимог корпоративного управління та ґрунтується на функціонуванні ключових органів управління:

- Загальні збори акціонерів — стратегічне управління;
- Наглядова рада — контроль за діяльністю Правління, оцінка ризиків та ефективності управлінських рішень;
- Правління — організація оперативної діяльності, впровадження контрольних процедур, управління ризиками.

Взаємодія цих органів дозволяє забезпечити комплексний підхід до своєчасного виявлення та мінімізації ризиків. Основні групи ризиків, характерних для діяльності підприємства:

1. Техніко-виробничі ризики — пов'язані з порушенням технологічних процесів, відмовою обладнання, небезпечними умовами виробництва.
2. Стратегічні ризики — коливання попиту на послуги, зміни у структурі гірничодобувної галузі, конкуренція.
3. Операційні ризики — помилки персоналу, порушення процедур, недоліки управлінських процесів.
4. Ризики персоналу — плинність кадрів, дефіцит кваліфікованих фахівців, кадрові втрати під час воєнного стану.
5. Ризики звітності — ймовірність помилок у бухгалтерському обліку й фінансовій звітності.
6. Фінансові ризики — коливання валютних курсів, інфляційні ризики, ризики невиконання контрагентами зобов'язань.
7. Правові ризики — зміни у законодавстві, судові спори, нормативні обмеження господарської діяльності.

8. Ризики, пов'язані з воєнним станом — мобілізація персоналу, руйнування інфраструктури, логістичні ускладнення.

Система внутрішнього контролю та оцінки ризиків дозволяє підприємству забезпечувати стабільність виробничих процесів, зберігати фінансову стійкість та оперативно реагувати на зовнішні та внутрішні виклики.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» приділяє значну увагу розвитку науково-дослідної та інноваційної діяльності, оскільки технологічна ефективність та безпечність вибухових робіт безпосередньо залежать від впровадження сучасних розробок у сфері промислових вибухів. Політика підприємства у сфері досліджень і розробок спрямована на забезпечення лідерських позицій у впровадженні новітніх технологій, а також на системне вдосконалення чинних методик та технічних рішень.

Стратегічний розвиток ПАТ спрямований на зміцнення позицій на ринку вибухових робіт та розширення спектра послуг. Серед ключових перспективних цілей підприємства:

- повна відмова від вибухових речовин, що містять тротил, та перехід на 100 % безтротилові ВР;
- здійснення масових вибухів виключно з використанням сучасних систем ініціювання, що підвищує точність та контрольованість процесу;
- впровадження нової зарядної техніки, призначеної для роботи з емульсійними вибуховими речовинами;
- розширення спектра супутніх послуг (геологічний супровід, лабораторний контроль, технічні консультації);
- розширення географії діяльності, зокрема проведення вибухових робіт на родовищах і кар'єрах нерудної промисловості.

Станом на дату підготовки звіту інформації щодо можливих злиттів чи поглинань підприємства немає, проте його технічний та виробничий потенціал створює можливості для подальшої корпоративної інтеграції або партнерства з компаніями гірничодобувної сфери.

У 2024 році ПАТ продовжувало активно інвестувати у розвиток виробничої бази та модернізацію технічного забезпечення. Загальний обсяг капітальних інвестицій становив 13 млн грн, що дало змогу суттєво посилити технічні можливості підприємства та підвищити рівень безпеки виробництва.

У межах інвестиційної програми було реалізовано такі проєкти:

- зведення котельні, що забезпечує стабільне енерго- та теплопостачання об'єктів підприємства;
- переобладнання автомобілів MAN у спеціалізовані вахтові фургони та бортові платформи для забезпечення мобільності персоналу та покращення логістики вибухових робіт;
- спорудження об'єкта цивільного захисту — залізобетонної конструкції для укриття працівників у разі надзвичайних ситуацій.

У 2025 році підприємство планує збільшити інвестиційний бюджет більш ніж удвічі, зосередившись на технічному переоснащенні, підвищенні безпеки та оптимізації виробничих процесів. Ключовими напрямками інвестиційної програми на 2025 рік визначено:

- придбання нової спецтехніки для підвищення продуктивності вибухових робіт;
- проведення капітального ремонту залізничного транспорту та конвеєрних ліній;
- реалізацію проєктів у сфері промислової безпеки;
- розширення системи навчання персоналу та підвищення кваліфікації працівників.

Протягом 2025 року ПАТ планує ввести в експлуатацію перший котел технологічно-опалювальної модульної котельні, що працює на дизельному паливі. Крім того, передбачено проєктування та будівництво зовнішнього газопроводу з подальшим запуском другого котла, який працюватиме на природному газі. Це дозволить знизити енергозалежність і забезпечити гнучкість у використанні різних видів енергоносіїв.

Поряд із технічними інвестиціями підприємство активно вкладало кошти в розвиток людського капіталу. У 2024 році витрати на персонал (медичне страхування, преміювання, корпоративні програми) зросли на 76 %, а середній рівень винагороди — на 36 %, що було зумовлено збільшенням виробничих потужностей та підвищенням заробітної плати. На 2025 рік заплановано подальше зростання оплати праці та розширення програми добровільного медичного страхування.

У 2024 році ПАТ «ПВП «КВП»» продемонструвало значні результати у сфері сталого розвитку, соціальної відповідальності та корпоративного управління. Підприємство послідовно реалізовує політику підтримки працівників, розвитку корпоративної культури та забезпечення екологічної стійкості.

2.2 Аналіз основних економічних показників діяльності ПАТ «ПВП «КВП» та оцінка його фінансового стану

На основі звітних даних ПАТ «ПВП «КВП» за 2022–2024 роки простежується стійка позитивна тенденція розвитку підприємства, що характеризується зростанням обсягів виробництва, доходів та фінансових результатів. Розрахунок основних показників діяльності ПАТ наведено у додатку Д. Упродовж досліджуваного періоду Товариство демонструє позитивну динаміку ключових економічних показників, що свідчить про високий рівень ефективності операційної діяльності та адаптивність до умов воєнного часу.

Аналіз динаміки основних показників за період 2022-2024рр , свідчить що доходи підприємства зростають високими темпами: +23,9% у 2023 році та +32,9% у 2024 році.

Основною причиною є збільшення обсягів вибухових робіт та розширення ринку послуг. Собівартість зростає пропорційно доходам, що

підтверджує стабільність структури витрат. Валовий прибуток збільшився більш ніж удвічі за 2 роки (+125 %). Адміністративні витрати у 2023 році різко зменшилися, але у 2024 р. знову зросли, що пов'язано з розширенням програм страхування працівників; зростанням фонду оплати праці; витратами на корпоративні програми.

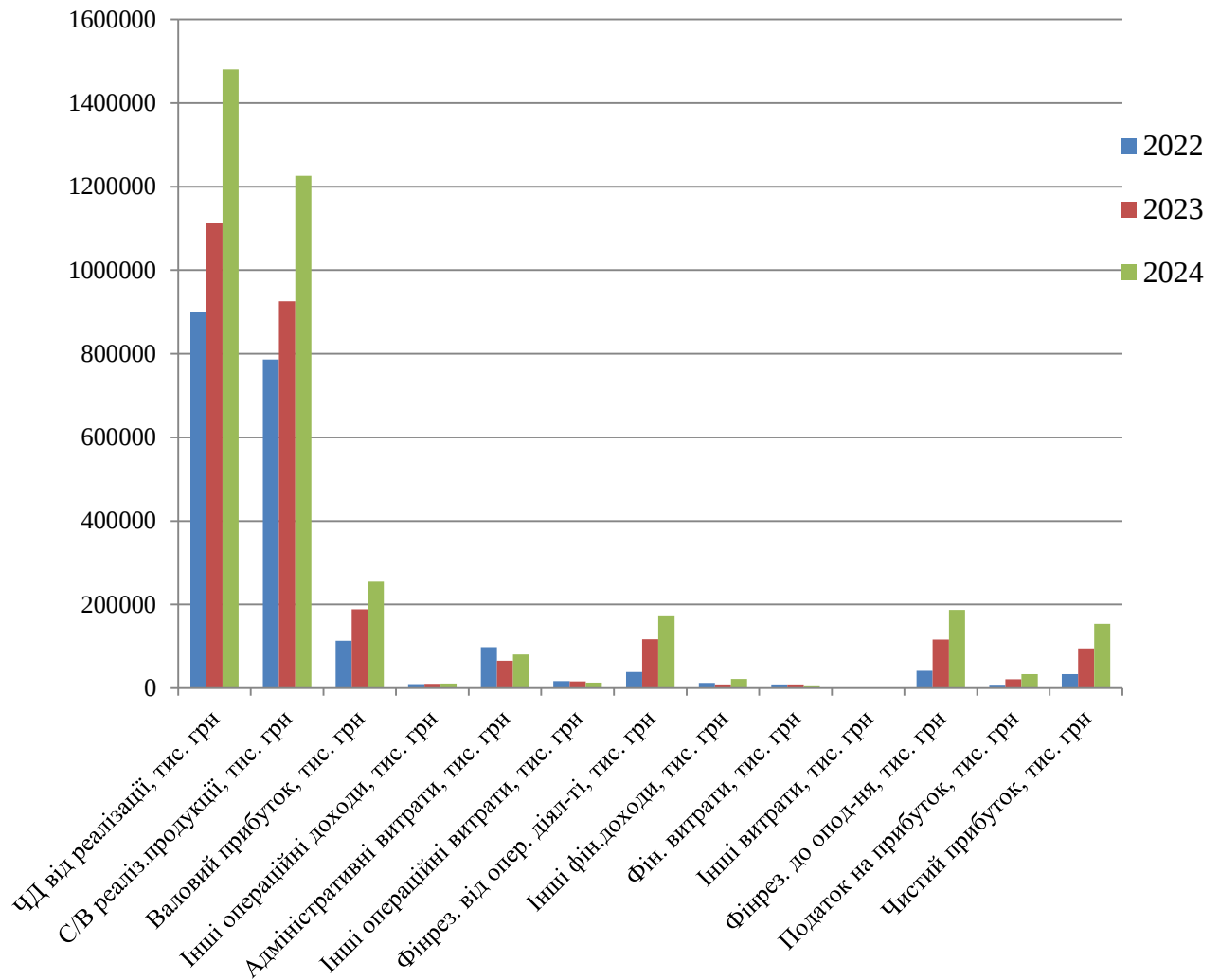

Рисунок 2.1-Аналіз динаміки основних показників ПАТ «ПВП «КВП»[40]

За аналізований період обсяг чистого доходу збільшився на 64,6 %, а чистий прибуток — більш ніж у 4,5 рази, що є результатом:

- нарощування обсягів вибухових робіт,
- оптимізації собівартості,
- продуктивності праці.

Позитивним є значне збільшення валового та операційного прибутку, що свідчить про покращення маржинальності бізнесу та підвищення економічної віддачі від основної діяльності. Зменшення інших операційних витрат та фінансових витрат у 2024 році є свідченням ефективного управління ризиками, в тому числі валютними та відсотковими. Підприємство успішно контролює витрати, одночасно інвестуючи у виробничі потужності та персонал.

Динаміка фінансових результатів свідчить про значну внутрішню стійкість підприємства, здатність формувати стабільний грошовий потік, забезпечувати фінансування інвестиційної діяльності без залучення дорогих зовнішніх ресурсів та підтримувати високий рівень ліквідності.

Загалом тенденції розвитку підприємства є позитивними й підтверджують його зростаючу конкурентоспроможність на ринку вибухових робіт.

Таблиця 2.1 - Показники рентабельності діяльності ПАТ «ПВП «КВП» у 2022–2024 рр.

Показник	Формула	2022	2023	2024
Рентабельність продажу (ROS), %	Чистий прибуток / Дохід $\times 100$	3,7	8,5	10,4
Рентабельність валового прибутку, %	Валовий прибуток / Дохід $\times 100$	12,6	16,9	17,2
Операційна рентабельність, %	Операційний прибуток / Дохід $\times 100$	4,3	10,5	11,6
Рентабельність власного капіталу (ROE), %	Чистий прибуток / Середня вартість ВК $\times 100$	5,9	16,0	24,1
Рентабельність активів (ROA)	Чистий прибуток / Середньорічна вартість активів $\times 100$	4,8	13,4	20,3

Джерело: складено автором за даними звітності ПАТ «Кривбасвибухпром» [40]

Усі показники рентабельності демонструють упевнене зростання протягом 2022–2024 років. Рентабельність продажу зросла майже утричі, що підтверджує підвищення ефективності комерційної діяльності, а також оптимізацію витрат виробництва. Рентабельність валового прибутку стабільно збільшується, що свідчить про внутрішньогосподарський контроль собівартості та поступове підвищення маржинальності. Операційна рентабельність у 2024 році досягла 11,6 %, що є високим показником для виробничих підприємств

видобувної галузі. Рентабельність ВК, також демонструє значне позитивне зростання — з 5,9% у 2022 році до 24,1% у 2024 році. Це показує високу віддачу на інвестований власниками капітал. Рентабельність активів демонструє значний позитивний тренд — зростання з 4,8% у 2022 році до 20,3% у 2024 році, що є свідченням зростання ефективності використання всіх активів підприємства. Загалом підприємство демонструє сильну прибутковість та зростаючу дохідність операційної діяльності.

Для проведення аналізу ліквідності, рентабельності та платоспроможності ПАТ «ПВП «КВП» використаємо дані фінансової звітності за 2022, 2023 та 2024 роки,

Таблиця 2.2 - Аналіз ліквідності ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»

Показник	Формула	2024	2023	2022
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання	0,003	0,001	0,002
Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Поточні активи - Запаси) / Поточні зобов'язання	1,10	0,85	1,62
Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	Поточні активи / Поточні зобов'язання	1,91	1,50	2,02

Джерело: складено автором за даними звітності ПАТ «Кривбасвибухпром» [40]

Значення Каб.лік в усіх роках дуже низькі 0,001 - 0,003 означає, що підприємство не може миттєво погасити значну частину своїх короткострокових зобов'язань лише за рахунок готівки. Хоча відбулося невелике зростання у 2024 році порівняно з 2023 роком, показник залишається критично низьким. У 2024 році показник К ш.л зріс до 1,10, перевищивши нормативне значення (0,7 - 0,8);, що є позитивним. Це означає, що ПАТ може погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів (дебіторська заборгованість, фінансові інвестиції, гроші) без продажу запасів. У 2023 році - нижче норми (0,85).

У 2024 році показник Кш.л зріс до 1,91, потрапивши в межі нормативу(норма 1,5 - 2,0), що свідчить про достатність поточних активів для

покриття поточних зобов'язань. У 2023 році він був на нижній межі (1,50), а у 2022 році — вище (2,02). Зростання у 2024 році є позитивним сигналом.

Таблиця 2.3 - Аналіз платоспроможності ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» за 2022-2024рр.

Показник	Формула	2024	2023	2022
Коефіцієнт фінансової залежності (боргу)	Усього зобов'язань / Усього активів	0,16	0,19	0,20
Коефіцієнт фінансової стійкості (автономії)	Власний капітал / Усього активів	0,84	0,83	0,83

Джерело: складено автором за даними звітності ПАТ «ПВП «КВП» [40]

Аналіз платоспроможності ПАТ «ПВП «КВП» за 2022–2024 рр. свідчить про стабільно високий рівень фінансової стійкості підприємства та його мінімальну залежність від зовнішніх джерел фінансування. Протягом трирічного періоду коефіцієнт фінансової залежності підтримувався на рівні, який істотно нижчий за загальноприйняті нормативи, що є ознакою низького боргового навантаження. Найвище значення показника спостерігалось у 2022 році (0,20), після чого відбулося його поступове зниження до 0,19 у 2023 році та до 0,16 у 2024 році. Така позитивна динаміка демонструє збереження консервативної фінансової політики, орієнтованої на обмежене залучення позикових ресурсів та уникнення ризиків, пов'язаних з обслуговуванням боргу. Зменшення частки зобов'язань у загальній структурі капіталу підвищує стійкість підприємства до зовнішніх шоків та забезпечує надійний запас фінансової міцності.

Коефіцієнт фінансової автономії упродовж аналізованого періоду залишався на надзвичайно високому рівні — від 0,83 у 2022–2023 рр. до 0,84 у 2024 році. Це означає, що понад 80 % активів підприємства формуються за рахунок власного капіталу, що суттєво перевищує рекомендовані значення і свідчить про виняткову самодостатність фінансової моделі компанії. Високий рівень автономії забезпечує ПАТ «ПВП «КВП» захищеність від фінансових ризиків, пов'язаних зі змінами на ринку кредитних ресурсів, коливанням

процентних ставок чи потенційним скороченням доступу до зовнішнього фінансування. Крім того, така структура капіталу сприяє зміцненню довіри інвесторів і партнерів, адже власні ресурси становлять основу стабільної операційної та інвестиційної діяльності.

Сукупність отриманих результатів дозволяє стверджувати, що ПАТ «ПВП «КВП» протягом 2022–2024 рр. зберігало високу платоспроможність, забезпечувало належний рівень фінансової незалежності й демонструвало зміцнення капітальної бази. Позитивні зміни у структурі фінансування, а також зменшення боргового навантаження створюють передумови для подальшого розвитку підприємства, розширення його інвестиційних можливостей та підвищення ефективності господарської діяльності. У поєднанні з покращенням ліквідності та зростанням рентабельності, що спостерігалися за результатами інших показників, фінансова динаміка підприємства свідчить про його стійке становище та здатність забезпечувати довгостроковий економічний розвиток.

Розглянемо далі структуру витрат з ПП за 2022–2024 роки, ґрунтуючись на наданих звітності за 2022-2024рр.

Таблиця 2.4 - Компоненти витрат з податку на прибуток (тис. грн)

Найменування показника	2024 рік	2023 рік	2022 рік
Фінансовий результат до оподаткування (за бухгалтерським обліком), тис. грн	187142,0	116197,0	41333,0
Податкова ставка, %	18	18	18
Поточний податок, тис. грн	33999,0	21420,0	8163,0
Відстрочений податок (відстрочене податкове зобов'язання), тис. грн	750,0	344,0	113,0
Витрати з податку на прибуток (загальні), тис. грн	33249,0	21076,0	8050,0
Податок за встановленою податковою ставкою, тис. грн	33686,0	20915,0	7440,0
Сума різниць, які виникають згідно Податкового кодексу, тис. грн	313,0	505,0	610,0

Джерело: складено автором за даними звітності ПАТ «ПВП «КВП» [40]

Аналіз структури витрат з податку на прибуток ПАТ «ПВП «КВП» за 2022–2024 роки (табл. 2.4) свідчить про істотні зміни у динаміці фінансових показників підприємства, що відображають як якісне зростання операційної діяльності, так і трансформацію податкових зобов'язань у розрізі їхніх

основних компонентів. Загальний фінансовий результат до оподаткування за період демонструє стрімкий приріст: з 41 333 тис. грн у 2022 році до 116 197 тис. грн у 2023 році й до 187 142 тис. грн у 2024 році. Така тенденція свідчить про суттєве підвищення ефективності господарської діяльності та розширення прибуткового потенціалу підприємства. Ріст операційного та фінансового результату, у свою чергу, безпосередньо формує збільшення податкових витрат, що повністю узгоджується з діючим механізмом оподаткування прибутку.

Незмінність номінальної податкової ставки (18%) протягом трирічного періоду забезпечує можливість коректного порівняння динаміки показників. Розрахунок податку за встановленою ставкою демонструє пропорційне зростання відповідно до фінансового результату: від 7 440 тис. грн у 2022 році до 33 686 тис. грн у 2024 році. Проте, фактичні витрати з податку на прибуток відрізняються від номінально нарахованої суми, що пояснюється дією податкових різниць, визначених Податковим кодексом України. Зменшення величини таких різниць із 610,0 тис. грн у 2022 році до 313,0 тис. грн у 2024 році може свідчити про оптимізацію структури витрат, перегляд облікових підходів або зменшення впливу коригувальних статей, які раніше суттєво впливали на базу оподаткування.

Поточний податок залишається основною складовою загальних витрат з податку на прибуток, і його динаміка повністю корелює з трендом зростання прибутковості: з 8 163,0 тис. грн у 2022 році до 33 999,0 тис. грн у 2024 році. Зміна цього показника відображає реальну податкову навантаження підприємства та демонструє посилення його фінансової спроможності за рахунок зростання прибутку.

Важливим компонентом є відстрочений податок, який також демонструє стабільне зростання: від 113 тис. грн у 2022 році до 750 тис. грн у 2024 році. Збільшення відстрочених податкових зобов'язань свідчить про розширення тимчасових різниць між бухгалтерським та податковим обліком.. Відстрочені податкові зобов'язання відображають майбутні податкові платежі, які

виникнуть у результаті теперішніх тимчасових різниць, і їхнє зростання характеризує зростання інвестиційної активності підприємства або специфіку обліку окремих витрат.

Загальні витрати з податку на прибуток демонструють аналогічну динаміку: вони зросли з 8050,00 тис. грн у 2022 році до 33249,00 тис. грн у 2024 році. Така тенденція є прямим наслідком нарощування фінансового результату, а також збільшення відстрочених податкових зобов'язань, що формують сумарний податковий тягар підприємства. Важливо зазначити, що підприємство відобразило у фінансовій звітності суму податкових витрат, яка відповідає показникам податкової декларації, виходячи з чинної практики застосування податкового законодавства та ймовірності того, що позиція підприємства щодо обліку окремих операцій буде підтримана податковими органами. Постійні різниці відображаються у рядку «Сума різниць, які виникають згідно Податкового кодексу - спричиняють остаточне відхилення ефективної податкової ставки (ЕПС) від номінальної ставки.

Таблиця 2.5 - Розрахунок ефективної податкової ставки (тис. грн)

Показник	2024 рік	2023 рік	2022 рік
Витрати з податку на прибуток, тис. грн	33 249,0	21 076,0	8 050,0
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн	187142,0	116 197,0	41 333,0
Ефективна податкова ставка, %	17,77%	18,14%	19,48%
Номінальна податкова ставка, %	18%	18%	18%

Джерело: складено автором за даними ПАТ «ПВП «КВП» [40]

Відхилення ЕПС від номінальної ставки (18%) пояснюється постійними та тимчасовими податковими різницями, які виникають згідно з Податковим кодексом України.

Таблиця 2.6 - Аналіз відхилень ЕПС від номінальної ставки

Показник	2024 рік	2023 рік	2022 рік
Податок за номінальною ставкою (18%)	33 686,0	20 915,0	7 440,0
Сума різниць згідно ПКУ (Постійні)	313,0	505,0	610,0
Сума поточного податку (факт)	33 999,0	21 420,0	8 163,0

Джерело: складено автором за даними ПАТ «ПВП «КВП» [40]

Аналіз ефективної податкової ставки ПАТ «ПВП «КВП» за 2022–2024 роки демонструє помітне зниження фактичного податкового навантаження відносно встановленої законодавством ставки у 18%, що відображає особливості формування податкових різниць та структури витрат підприємства. У 2022 році ефективна податкова ставка становила 19,48%, перевищуючи номінальний рівень, що свідчить про збільшення податкового навантаження внаслідок значного обсягу постійних податкових різниць, які формували додаткові податкові зобов'язання та підвищували частку податку в структурі прибутку. У наступні роки спостерігається поступове зменшення ЕПС — до 18,14% у 2023 році та до 17,77% у 2024 році, що вже є нижчим за номінальний рівень. Така динаміка свідчить про скорочення величини постійних різниць, що підтверджується зменшенням їх абсолютного значення з 610 тис. грн у 2022 році до 313 тис. грн у 2024 році. Зниження постійних різниць означає зближення податкового та бухгалтерського прибутку, а також більш нейтральний вплив податкових коригувань на податкове зобов'язання.

Водночас протягом трьох років спостерігається систематичне зростання суми відстроченого податкового зобов'язання — від 113 тис. грн у 2022 році до 750 тис. грн у 2024 році, що характеризує збільшення тимчасових податкових різниць, пов'язаних із відмінностями між податковим обліком та бухгалтерським (найчастіше це різні методи амортизації, формування забезпечень, оцінка окремих активів та зобов'язань). Зростання відстроченого зобов'язання свідчить про перенесення частини податкового навантаження на майбутні періоди, що безпосередньо впливає на загальну величину витрат з податку на прибуток. Так, у 2024 році загальні витрати з податку на прибуток становили 33 249 тис. грн, що менше фактичного поточного податку (33 999 тис. грн) на суму відстроченого податку — 750 тис. грн. Це означає, що ПАТ «ПВП «КВП» скоригувало суму податку на прибуток таким чином, що частина його буде сплачена у майбутніх звітних періодах після анулювання тимчасових різниць.

Таким чином, динаміка ефективної податкової ставки за три роки демонструє поступове зниження податкового навантаження та стабілізацію взаємозв'язку між бухгалтерським і податковим прибутком. Скорочення постійних різниць та зростання тимчасових різниць свідчить про оптимізацію структури витрат і більш ефективне управління податковими зобов'язаннями. ПАТ «ПВП «КВП» демонструє здатність раціонально формувати податкові показники, що сприяє зміцненню його фінансової стійкості та забезпечує прогнозованість податкових платежів у майбутньому.

2.3 Критичний аналіз стану організації обліку на ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром»

Організація бухгалтерського обліку та порядок формування фінансової звітності на ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром» ґрунтуються на вимогах Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [24], положеннях Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку [5-11] та Методичних рекомендацій щодо трансформації звітності за МСФЗ [18]. ПВП КВП застосовує повний міжнародний підхід до організації обліку та формування звітності, що є характерним для суб'єктів, які працюють у капіталомістких галузях та взаємодіють з великими промисловими контрагентами.

Базовим внутрішнім нормативним документом є Наказ про облікову політику ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром» (Наказ № 1С від 1 січня 2024 року). Облікова політика деталізує методику оцінки активів і зобов'язань, визначає принципи визнання доходів і витрат, порядок формування собівартості та черговість застосування професійних суджень бухгалтерів. Облікова політика розроблена відповідно до вимог МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» і має стабільний характер, тобто застосовується послідовно у всіх звітних періодах, що забезпечує можливість порівняння фінансової інформації.

Розподіл відповідальності в обліковій сфері є чітко структурованим. Загальний контроль та організація системи обліку покладаються на керівника Товариства — Гаврука А.В., тоді як практичне ведення бухгалтерського та податкового обліку забезпечує головний бухгалтер — Іванусь О.П. Така модель є прикладом централізованої форми обліку, коли всі процеси фінансового контролю зосереджені в одному структурному підрозділі, що сприяє підвищенню узгодженості інформації та мінімізації дублювання функцій.

У контексті специфіки діяльності ПАТ — проведення вибухових робіт, доставлення вибухових матеріалів, виконання спеціалізованих технічних операцій — облікова політика містить низку особливих положень:

1. Визнання доходів. Підприємство застосовує метод визначення доходу за ступенем завершеності (МСБО 18). Це означає, що дохід визнається не після повної реалізації послуги, а в міру виконання робіт. Розрахунок ступеня завершеності здійснюється за питомою вагою фактично понесених витрат у загальній їх очікуваній сумі. Підтвердженням слугують акти наданих послуг.

Переваги: об'єктивне відображення виручки та її прив'язка до реального виконання робіт.

Проблемні моменти: значний суб'єктивний компонент при оцінці очікуваних витрат може призводити до ризиків викривлення доходів у періодах підвищеного виробничого навантаження.

2. Метод обліку витрат. Собівартість послуг формується на основі попередільного методу калькулювання, що традиційно застосовується у потокових технологічних процесах. У контексті вибухових робіт це є доречним, оскільки виробничі цикли охоплюють підготовчі, технологічні та завершальні переділи.

Переваги: можливість точного визначення витрат на кожному етапі виробничого процесу; відповідність галузевим технологічним циклам.

Недоліки:

- складність контролю витрат при одночасному виконанні великої кількості замовлень;

- підвищені вимоги до аналітичного обліку матеріалів, вибухових речовин та спецобладнання.

3. Облік податку на прибуток. Підприємство використовує принципи МСБО 12 [8], забезпечуючи повне відображення відстрочених податкових активів і зобов'язань. Відстрочені податки виникають унаслідок різниці між обліковою та податковою базами активів і зобов'язань.

Позитивні аспекти: підприємство демонструє високий рівень прозорості податкового обліку; своєчасно переглядає можливість використання відстрочених активів.

Ризики: в умовах нестабільного прибутку виникає загроза завищення відстрочених активів; потреба в регулярному коригуванні оцінок за участю аудиторів або зовнішніх консультантів.

4. Формування забезпечень і резервів. Товариство визнає забезпечення, якщо існує підтверджена зобов'язання, ймовірність відтоку економічних вигід та можливість його достовірної оцінки. Це особливо актуально в контексті виробничих ризиків, гарантійних зобов'язань, охорони праці та потенційних негативних наслідків технічних інцидентів.

Критично оцінюючи порядок формування забезпечень, слід зазначити:

- застосовується обережний підхід, що відповідає МСФЗ;
- створення забезпечень під майбутні витрати є недостатньо деталізованим;
- існує ризик недооцінки забезпечень під відновлювальні роботи та рекультиваційні заходи, які характерні для діяльності з вибуховими роботами.

Організація обліку на ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» загалом відповідає вимогам міжнародної практики та чинного законодавства України. Підприємство використовує сучасні облікові підходи, забезпечує централізовану систему контролю, дотримується принципів МСФЗ щодо визнання доходів, обліку витрат та податкових розрахунків.

Водночас існують окремі напрями, які потребують вдосконалення або підвищеної уваги:

1) Переваги:

- висока стандартизація облікових процедур;
- повна відповідність МСФЗ у частині розкриття інформації;
- ефективна централізована модель управління обліковою системою;
- наявність детальної облікової політики.

2) Проблемні аспекти:

- підвищений ризик суб'єктивності при оцінці ступеня завершеності робіт;
- недостатньо деталізований облік забезпечень у частині довгострокових зобов'язань та рекультиваційних витрат;
- значні вимоги до точності аналітичного обліку при застосуванні попередільного методу;
- потенційні ризики завищення відстрочених податкових активів у періоди нестабільності прибутку.

Таким чином, хоча система обліку ПВП КВП є структурно виваженою та відповідає сучасним стандартам, її ефективність значною мірою залежить від якості управлінських оцінок і здатності забезпечити високий рівень внутрішнього контролю та постійний моніторинг податкових і виробничих ризиків.

2.4 Документальне забезпечення та облік податку на прибуток

Для підприємства ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром», діяльність якого пов'язана з виконанням великої кількості технологічних операцій та активним рухом матеріальних ресурсів, чітка організація документообігу відіграє ключову роль у формуванні достовірної інформації про фінансові результати. Саме від якості первинних документів та облікових реєстрів залежить точність визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток і правильність розрахунку податкових зобов'язань.

Належно оформлені первинні документи забезпечують підтвердження реальності операцій, що стосуються доходів, витрат та змін у структурі активів і зобов'язань. Оскільки підприємство працює у сфері, де використовується значна кількість матеріалів, засобів механізації та спеціального обладнання, важливо, щоб кожен факт господарської діяльності був зафіксований у відповідній формі та містив необхідні реквізити. Це дозволяє уникнути помилок при формуванні фінансового результату і зменшує ризики щодо необґрунтованих податкових коригувань.

На вимогу законодавства підприємство формує облік на базі документів, які підтверджують здійснення операцій, а також на основі реєстрів, що узагальнюють дані про результати діяльності. Усі такі документи стають підґрунтям для складання фінансової звітності, яка слугує відправною точкою для розрахунків із податку на прибуток. Подальше коригування бухгалтерського фінансового результату здійснюється з урахуванням положень податкового законодавства щодо різниць, які впливають на величину об'єкта оподаткування.

Документальне забезпечення процесу розрахунку податку охоплює кілька основних груп документів, кожна з яких має свою функцію у формуванні повної та точної інформації:

1. Первинні документи. До них належать різні акти, накладні, вимоги, ордери, а також інші форми, які підтверджують постачання, виконання робіт, списання матеріалів, переміщення запасів або використання послуг. Такі документи відображають фактичні витрати і забезпечують підставу для формування облікової інформації щодо доходів та витрат.

2. Регістри бухгалтерського обліку. До цієї групи належать журнали-ордери, відомості щодо оборотів, аналітичні та синтетичні реєстри, а також Головна книга. Саме у цих облікових формах накопичується інформація щодо витрат, доходів та фінансових результатів, яка надалі використовується при визначенні бази оподаткування.

3. Фінансова звітність. Підприємство складає звіт про фінансові результати, баланс та інші форми, які відображають загальну картину діяльності та є підґрунтям для формування бухгалтерського прибутку. Подальша трансформація цього показника у податковий результат передбачає застосування податкових коригувань.

4. Податкова звітність. Основними документами, що подаються контролюючому органу, є декларація з податку на прибуток та додатки до неї. Документи містять інформацію щодо об'єкта оподаткування, податкових різниць, авансових внесків та сум нарахованого податку.

5. Внутрішні регламентуючі акти. До цієї групи належать накази щодо облікової політики та інші документи, які встановлюють порядок ведення обліку на підприємстві та визначають правила формування показників фінансового результату та регулюють підходи щодо визнання витрат і доходів у бухгалтерському та податковому обліку.

Для узагальнення інформації про документи, що беруть участь у процесі обліку податку на прибуток, у таблиці 2.7 наведено перелік основних форм, які використовуються підприємством ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром».

Таблиця 2.7- Типи документів, що застосовується у процесі формування та обліку податку на прибуток ПАТ «ПВП «КВП» [19, 40]

№	Вид документа	Характеристика та призначення	Відповідальні особи
1	Первинні документи	Підтверджують факт здійснення операцій, що формують доходи та витрати: акти, накладні, рахунки, ордери, акти списання, калькуляції	Матеріально-відповідальні особи, начальники дільниць, бухгалтер
2	Регістр бухгалтерського обліку	Узагальнення даних для визначення фін. результату: Ж-О, відомості, Головна книга	Головний бухгалтер
3	Фінансова звітність	Формування фінансового результату до оподаткування згідно з МСФЗ	Головний бухгалтер
4	Податкова звітність (декларація)	Відображення скоригованого фінансового результату відповідно до ст. 134 ПКУ	Головний бухгалтер
5	Наказ про облікову політику	Регламентує правила визнання доходів, витрат, податкових різниць і методи оцінки	Керівник, головний бухгалтер
6	Внутрішні аналітичні розрахунки	Розрахунки амортизації, калькуляції собівартості, розрахунки тимчасових різниць	Бухгалтерія, планово-економічний відділ

Документальне забезпечення обліку податку на прибуток ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» є комплексною системою, яка охоплює весь цикл обробки інформації — від первинних документів до складання податкової звітності, а також відповідальних осіб.

Таблиця 2.8 – Документальне забезпечення обліку податку на прибуток у ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» [19,40]

№	Вид документа	Зміст та призначення	Етап використання у формуванні податку
1	Акти виконаних робіт (надання послуг)	Підтверджують факт виконання підрядних або допоміжних робіт та витрат звітного періоду	Формування витрат операційної діяльності
2	Товарно-транспортні накладні (ТТН)	Підтверджують отримання матеріалів, вибухових речовин, палива	Формування первісної вартості запасів, податкових різниць
3	Накладні на передачу у виробництво	Відображають списання матеріалів у виробничий процес	Визначення собівартості, вплив на фінрезультат
4	Акти використання вибухових матеріалів	Фіксують фактичну кількість використаних вибухових речовин	Контроль витрат, підтвердження списання запасів
5	Касові документи та банківські виписки	Підтверджують здійснення оплат постачальникам	Відображення витрат, податкові різниці за процентами
6	Рахунки-фактури та податкові накладні контрагентів	Підстави для визнання доходів/витрат, ПДВ-кредиту	Формування витрат та доходів
7	Головна книга	Узагальнення оборотів за всіма рахунками	Обчислення фінансового результату
8	Журнали-ордери за рахунками 98, 17, 54, 641	Систематизація записів щодо податку на прибуток	Підготовка даних для декларації
9	Фінансова звітність (Форма №1, №2)	Відображення фінрезультату, який коригується на податкові різниці	Визначення об'єкта оподаткування
10	Наказ про облікову політику	Регулює методи амортизації, оцінки запасів, формування резервів	Визначення постійних і тимчасових різниць
11	Відомості аналітичного обліку основних засобів	Забезпечують правильність визначення різниць з амортизації	Формування відстрочених податків
12	Розрахунки податкових різниць (внутрішні форми)	Містять розрахунок різниць відповідно до ПКУ	Формування декларації з податку на прибуток
13	Декларація з податку на прибуток	Офіційний податковий документ звітності	Подання до ДПС

Злагоджена робота системи документування забезпечує можливість своєчасно формувати дані для податкової звітності, підтверджувати реальність господарських операцій та уникати спірних ситуацій із контролюючими органами. Відповідне оформлення первинних документів та їх належне збереження є обов'язковою умовою для доведення правомірності обчислення податку на прибуток.

Крім того, для забезпечення ефективності обробки та передачі документів підприємством використовується розроблений графік документообігу, який наведено у додатку Д. Документообіг на ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» організовано таким чином, щоб забезпечити повний контроль за формуванням бухгалтерського та податкового результату. Наявність графіка документообігу, внутрішніх процедур контролю та детально розробленої облікової політики мінімізує ризики помилок у визначенні податкових зобов'язань та сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності. Разом з тим необхідність узгодження даних бухгалтерського обліку з податковими різницями відповідно до вимог Податкового кодексу підвищує навантаження на бухгалтерську службу й потребує системності у веденні первинного обліку та формуванні регістрів [32].

Отже, організована система документообігу й обліку податку на прибуток є важливим елементом фінансової безпеки та стабільності ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» і забезпечує:

- достовірність формування фінансового результату, що є базою для визначення об'єкта оподаткування;
- контроль за витратами, зокрема матеріальними та виробничими, що особливо важливо для підприємств вибухотехнічного профілю;
- правильність розрахунку та відображення податкових різниць, які впливають на величину поточного й відстроченого податку;
- своєчасне та коректне подання декларації з податку на прибуток, що мінімізує ризики штрафних санкцій;
- прозорість взаємовідносин підприємства з контролюючими органами.

Синтетичний облік податку на прибуток здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»[29] та МСБО 12 «Податки на прибуток» [8].

Для узагальнення інформації про податкові нарахування та зобов'язання використовуються такі основні рахунки:

- Рахунок 98 «Податок на прибуток» — узагальнення витрат з податку на прибуток (поточний та відстрочений податок): (Дебет 98 — Кредит 641, 54, 17).
- Рахунок 641/ПП: для відображення поточних зобов'язань ПАТ перед бюджетом.
- Рахунок 54 «Відстрочені податкові зобов'язання» та Рахунок 17 «Відстрочені податкові активи»: рахунки є критично важливими для ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» для обліку тимчасових різниць, які виникають, зокрема, через різниці між бухгалтерським обліком та податковим.

Бухгалтерські записи, що застосовуються ПАТ, включають:

- нараховано поточний податок: Дт 98 — Кт 641/ПП;
- визнано відстрочені податкові зобов'язання: Дт 98 — Кт 54
- визнано відстрочені податкові активи: Дт 17 — Кт 98
- списано відстрочені податкові активи у разі їх змен.-я: Дт 98 — Кт 17
- зараховано авансові внески: Дт 641 — Кт відповідних субрахунків 641

Таким чином, організація обліку ПП, має особливе значення для ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром», враховуючи промисловий характер його діяльності, значні виробничі витрати та великий документообіг. Належне оформлення, систематизація й збереження документів забезпечують достовірність визначення доходів, витрат і фінансових результатів, що, відповідно до ст. 44 Податкового кодексу України, є обов'язковою умовою для правильного обчислення податку на прибуток.

2.5 Порядок складання звітності з податку на прибуток ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром»

Порядок складання та подання податкової декларації з податку на прибуток підприємств для ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» регулюється Розділом III Податкового кодексу України та Наказом Міністерства фінансів України № 897 від 20.10.2015 р., який затверджує форму Декларації. З огляду на статус Товариства як великого промислового підприємства, його діяльність безпосередньо залежить від змін у податковому законодавстві, зокрема тих, що були спричинені воєнним станом (Закони № 3813-IX, № 4015-IX, № 4113-IX), які вплинули на адміністрування та пільги.

ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» зобов'язане застосовувати актуальну форму Декларації, оновлену Наказами Мінфіну [30]. Важливо враховувати, що нова форма Декларації застосовується з наступного звітного періоду після її опублікування, а ДПС рекомендує використовувати оновлені форми для відображення змін, що стосуються, зокрема, мінімального податкового зобов'язання (МПЗ).

Основним звітним періодом для Товариства є календарний рік, оскільки, згідно з даними фінансової звітності, воно є великим або середнім підприємством.

Відповідно до п. 49.4 ПКУ ПАТ «ПВП «КВП» зобов'язане подавати Декларацію виключно в електронній формі до «Електронного кабінету», використовуючи кваліфікований електронний підпис (КЕП).

Таблиця 2.9 – Терміни подання Декларації та сплати податку

Звітний період	Крайній термін подання Декларації (загальне правило)	Крайній термін сплати ПП (10 к. дн. після подання)
За 2024 рік	3 березня 2025 року	До 13 березня 2025 року
За I квартал 2025 року	12 травня 2025 року	22 травня 2025 року (орієнтовно)
За перше півріччя 2025 року	11 серпня 2025 року	21 серпня 2025 року (орієнтовно)

Декларація складається з основної частини та обов'язкових додатків. Для ПАТ «ПВП «КВП», враховуючи наявність податкових різниць та значних операцій з основними засобами, обов'язковим є подання додатків (див. рис. 2.2).

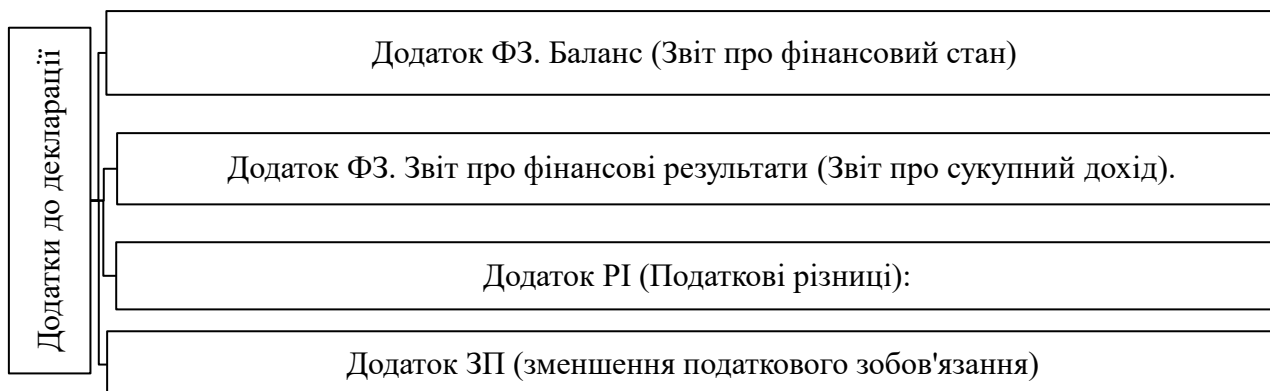

Рисунок 2.2 – Перелік додатків до Декларації з податку на прибуток ПАТ «ПВП «КВП»

Щодо виявлених помилок у податковій звітності - виправлення здійснюється відповідно до ст. 50 ПКУ, шляхом подання уточнюючої Декларації. Такий механізм дозволяє Товариству мінімізувати податкові ризики та уникнути штрафних санкцій за результатами податкових перевірок.

2.6 Шляхи удосконалення обліку та адміністрування податку на прибуток

Оподаткування податком на прибуток підприємств залишається одним із найбільш дискусійних питань, а ефективне вирішення питань його справляння є ключовим завданням соціально-економічної політики. З 2015 року в Україні відбулася суттєва податкова реформа, що наблизила податковий облік до фінансового, і тепер ПП розраховується за класичною європейською моделлю: фінансовий результат (за МСФЗ або НП(С)БО) коригується на обмежену кількість податкових різниць (амортизація, резерви, фінансові операції).

Для ПАТ «ПВП «КВП», найбільші труднощі в адмініструванні ПП пов'язані саме з узгодженням фінансового результату та податкової бази через

наявність цих податкових різниць. Це ускладнює облікові процеси, незважаючи на новації ПКУ (скасування авансових внесків, зменшення обмежень щодо витрат).

Враховуючи, що Товариство є великим підприємством із значними обсягами операцій та звітує за МСФЗ, шляхи вдосконалення мають бути спрямовані на технологічну гармонізацію обліку та мінімізацію податкових ризиків.

Найефективніший шлях удосконалення обліку ПП є автоматизація процесу розрахунку податкових різниць.

Впровадження або доопрацювання модулів облікової системи (ERP-системи) для автоматичного порівняння бухгалтерських даних (за МСФЗ) та податкових вимог (за ПКУ) - особливо критично для розрахунку амортизаційних різниць (Додаток АМ) та різниць щодо резервів (наприклад, резерву відпусток), які є основними джерелами розбіжностей, що дозволить:

- забезпечити нарахування податкових різниць в оперативному режимі, а не лише в кінці звітної періоду;
- зменшити ризик людської помилки та спростити процес підготовки Декларації, підвищуючи принцип зручності адміністрування.

Створення окремих аналітичних реєстрів для МСБО 12[8] для обліку відстрочених податків (ВПА та ВПЗ), що виникають внаслідок тимчасових різниць, необхідно запровадити спеціалізовані аналітичні реєстри.

Реєстр має відображати балансовий метод (вимога МСБО 12), порівнюючи балансову вартість активів/зобов'язань (за МСФЗ) з їхньою податковою базою (за ПКУ). Систематизація та документування джерел усіх ВПА/ВПЗ, що забезпечить прозорість та аудитостійкість розрахунків. Чітке відстеження тимчасових різниць за статтями (Основні засоби, Забезпечення) допомагає обґрунтувати балансову вартість ВПА та підтвердити ймовірність отримання майбутнього оподаткованого прибутку, достатнього для їх використання.

Розробка внутрішнього документа (наприклад, Податковий додаток до Облікової політики), де чітко документується та обґрунтовується трактування Товариством неоднозначних норм ПКУ. Це дасть змогу уникнути дискусій з податковим органом та підтверджує сумлінність платника.

Таблиця 2.10 - Структура рекомендованого аналітичного реєстру

Код / Назва статті Балансу	Балансова вартість на 31.12.20XX (тис. грн)	Податкова база на 31.12.20XX (тис. грн)	Тимчасова різниця (гр. 2 – гр. 3)	Податкова ставка (18%)	ВПА / ВПЗ (гр. 4 × гр. 5)	Тип різниці
Основні засоби	XXX	YYY	ZZZ	18%	[ВПЗ]	Оподатковувана
Забезпечення (Резерв відпусток)	MMM	NNN	LLL	18%	[ВПА]	Та, що підлягає вирахуванню
Дебіторська заборгованість (резерв сумн. боргів)	PPP	QQQ	RRR	18%	[ВПА]	Та, що підлягає вирахуванню
Разом					Всього ВПА / ВПЗ	

Для ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром», з огляду на його виробничу специфіку, особливої уваги в реєстрі потребують такі статті:

1. Основні засоби (ОЗ):

Причина різниці: розбіжності у методах та строках нарахування амортизації між МСФЗ (визначення строку корисного використання, що базується на фізичному зносі) та ПКУ (мінімально допустимі строки, що коригуються Додатком АМ Декларації).

Наслідок: як правило, швидша амортизація в податковому обліку (порівняно з МСФЗ) призводить до виникнення ВПЗ.

2. Забезпечення (Резерв відпусток):

Причина різниці: за МСБО 1 забезпечення (резерв відпусток) визнається в повній сумі з використанням актуарних припущень (балансова вартість), тоді як

ПКУ вимагає коригувати цю суму (податкова база може бути нульовою, якщо коригування не дозволено).

Наслідок: облік резерву створює ВПА, оскільки витрати визнані в поточному періоді за МСФЗ, але зменшать податок лише у майбутньому (при фактичній виплаті)

Створення таких реєстрів має кілька важливих переваг:

- прозорість та аудитостійкість: чітка візуалізація джерел усіх ВПА/ВПЗ суттєво спрощує роботу зовнішніх аудиторів (що особливо важливо для компанії, яка звітує за МСФЗ) та податкових інспекторів. Це мінімізує ризики запитів чи донарахувань.

- управління ризиками: реєстр слугує інструментом для керівництва та фінансового відділу для відстеження обсягу накопичених ВПА. Згідно з МСБО 12 [8], балансова вартість ВПА має регулярно переглядатися, і реєстр дозволяє обґрунтувати, чи є достатня ймовірність того, що майбутній оподатковуваний прибуток (який в ПАТ «ПВП «Кривбасвибхупром» зростає) буде достатнім для їх використання. Таким чином, запровадження цих аналітичних реєстрів перетворює розрахунок відстрочених податків із суто технічної процедури на ефективний інструмент фінансового менеджменту та податкового комплаєнсу.

Також, удосконалення адміністрування має вирішити проблему недостатньої передбачуваності та рівності податкової системи.

Інтеграція електронного документообігу (ЕДО) для всіх первинних документів, що формують доходи та витрати - не лише підвищить ефективність, але й забезпечує відповідність вимозі подання звітності тільки в електронному вигляді та надійність документального підтвердження для податкового обліку.

Створення детального внутрішнього регламенту, що чітко розподіляє функції та відповідальність між підрозділами (бухгалтерія, фінансовий відділ, юридичний відділ) щодо:

- своєчасного моніторингу та впровадження змін у формі Декларації ;

- перевірки економічної доцільності операцій, які можуть призвести до виникнення постійних різниць або підвищення податкових ризиків.

Впровадження цих заходів в ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром» сприятиме не лише спрощенню облікових процедур, але й зниженню податкових ризиків, що є критично важливим для забезпечення стабільного економічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило комплексно розкрити теоретичні, методичні та практичні аспекти організації обліку та адміністрування податку на прибуток підприємств і оцінити ефективність цих процесів на прикладі ПАТ «ПВП «Кривбасвибхпром». Узагальнення результатів за кожним підрозділом роботи підтвердило досягнення поставленої мети та виконання всіх визначених завдань.

У першому розділі дослідження зосереджено увагу на теоретичних і нормативних аспектах оподаткування прибутку підприємств, розкрито еволюцію підходів до визначення сутності цього податку, специфіку його відображення в системі бухгалтерського обліку та ключові положення адміністрування, що чинні в Україні та застосовуються в країнах з розвинутою економікою. Критичне опрацювання наукових джерел дало змогу окреслити багатоаспектну природу податку на прибуток, який одночасно виконує роль фіскального інструменту, регулятора інвестиційної активності та механізму перерозподілу економічних ресурсів. Розуміння таких функцій є важливим для адекватного відображення податку в обліковій системі підприємства та прийняття управлінських рішень.

Аналіз нормативно-правових джерел довів, що сучасне законодавство містить розгалужену структуру регуляторних норм, які визначають порядок формування податкової бази, розрахунок зобов'язань та відображення різниць між бухгалтерським і податковим підходами до визначення прибутку. Водночас велика кількість коригувань та спеціальних положень у системі адміністрування податку створює для підприємств як можливості оптимізації, так і ризики помилок через складність нормативних вимог. Основними ж складовими податку на прибуток є поточний податок, відстрочені податкові активи та зобов'язання, а також постійні і тимчасові різниці, кожна з яких суттєво впливає на обсяг податкових витрат та на формування фінансового результату.

Окреме місце у дослідженні посів огляд міжнародного досвіду оподаткування прибутку підприємств. Порівняння підходів різних країн засвідчило, що моделі корпоративного оподаткування залежать від структури економіки, рівня капіталомісткості галузей, масштабів транснаціонального бізнесу та пріоритетів державної податкової політики. Аналіз показав, що частка корпоративного податку в бюджетних надходженнях значно коливається серед європейських держав, що обумовлено застосуванням різних інструментів стимулювання інвестицій, амортизаційних механізмів, режимів оподаткування розподіленого прибутку та спеціальних податкових преференцій. Вивчення досвіду Норвегії, Ірландії, Естонії, Латвії, Німеччини та інших країн дозволило зробити висновок, що ефективність оподаткування залежить не стільки від номінальної ставки, скільки від широти податкової бази, наявності галузевих рент та гнучкості механізмів регулювання корпоративних фінансів. Отримані результати підтверджують актуальність удосконалення вітчизняної моделі податку на прибуток з урахуванням міжнародних тенденцій.

Другий розділ був присвячений практичній оцінці обліку та адміністрування податку на прибуток на ПАТ «ПВП «Кривбасвибухпром». Вивчення організаційно-економічних характеристик підприємства дозволило з'ясувати, що воно функціонує у специфічній сфері вибухових робіт і технологічного забезпечення гірничодобувної галузі, що створює підвищені вимоги до якості облікових процедур та внутрішнього контролю. Проведений економічний аналіз свідчить про зростання фінансових результатів, зміцнення ліквідності та надзвичайно високий рівень фінансової стійкості. Підприємство демонструє мінімальну залежність від зовнішніх кредиторів і стабільну позитивну динаміку рентабельності, що характеризує його як успішний та економічно стійкий суб'єкт господарювання.

Дослідження організації обліку показало, що ПАТ «ПВП «КВП» застосовує централізовану модель бухгалтерського обліку, засновану на вимогах МСФЗ, що забезпечує високу якість фінансової інформації та достовірність розрахунків податкових зобов'язань. Принципи визнання доходів

та витрат відповідають специфіці діяльності підприємства та вимогам МСФЗ 15. Разом із тим обліковий процес має потенціал для подальшої оптимізації, зокрема через потребу в удосконаленні автоматизації окремих сегментів обліку та більш детального контролю за первинною документацією, що відображає операції з основними засобами та довгостроковими контрактами.

Оцінка документального забезпечення підтвердила наявність формалізованої та послідовної системи документообігу, що охоплює увесь ланцюг формування податкової бази — від первинних документів до фінансової та податкової звітності. Структурованість документообігу сприяє прозорості облікових процесів і мінімізує ризики податкових помилок, однак потребує розширення внутрішнього контролю за своєчасністю та правильністю оформлення документів. Аналіз податкової звітності підтвердив відповідність форми та змісту декларації вимогам Податкового кодексу та показав тісний зв'язок між бухгалтерським прибутком, поточними податковими зобов'язаннями та відстроченими податковими різницями.

Узагальнення результатів дослідження другого розділу засвідчує, що підприємство демонструє достатньо високий рівень організації обліку та адміністрування податку на прибуток, проте має резерви подальшого вдосконалення. Напрями оптимізації включають: підвищення рівня автоматизації, модернізацію підходів до управління податковими різницями, розробку внутрішніх регламентів оцінки податкових ризиків, удосконалення аналітичної роботи та підсилення взаємозв'язку між оперативним, фінансовим та управлінським обліком.

У цілому проведене дослідження дозволило досягти поставленої мети та виконати всі завдання, сформульовані у вступі. Законодавчі, методичні та практичні аспекти оподаткування прибутку підприємств були комплексно проаналізовані, а результати роботи мають теоретичну цінність і практичну значущість для подальшого удосконалення системи обліку та адміністрування податку на прибуток у промислових підприємствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинський В., Помулева В. Податкова декларація з податку на прибуток: проблеми форми та змісту. Apache Tomcat/9.0.0.M19. URL: <http://188.190.43.194:7980/jspui/bitstream/123456789/13815/1/1205-2487-1-SM.pdf> (дата звернення: 17.10.2025).
2. Декларація з податку на прибуток 2025. Головбух. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7545-deklaratsya-z-podatku-na-pributok> (дата звернення: 17.10.2025).
3. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/> (дата звернення: 06.09.2025).
4. Доходи держбюджету України (2023). Ставки, індекси, тарифи. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2023/> (дата звернення: 06.09.2025).
5. IAS 1 Presentation of Financial Statements (Подання фінансової звітності). Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку.
6. IAS 2 Inventories (Запаси). Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку.
7. IAS 8 Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors (Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки). МСБО.
8. IAS 12 Income Taxes (Податки на прибуток). Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку.
9. IAS 18 Revenue / IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers (Дохід). Міжнародні стандарти фінансової звітності.
10. IAS 37 Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets (Забезпечення, умовні зобов'язання та активи). МСБО.
11. IFRS 9 Financial Instruments (Фінансові інструменти). Міжнародний стандарт фінансової звітності.
12. Ковальчук О. В. та ін. Проблемні питання бухгалтерського обліку податку на прибуток. Збірник тез. URL:

<https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi67/0049064.pdf#page=258> (дата звернення: 17.09.2025).

13. Левченко О. Ю., Новосьолова О. С. Податок на прибуток підприємств: економічна сутність та роль в економіці. Формування новітньої парадигми управління публічними та приватними фінансами в Україні : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. (8 груд. 2023 р.). Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В. С., 2023. 198 с.

14. Мельник О., Коцюба О., Небесна О. Сутність податку на прибуток підприємства в умовах воєнного стану. URL: <https://api-ir.dpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/57d6e07d-8e46-450a-8e57-3b2a13bf0df5/content> (дата звернення: 20.09.2025).

15. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 05.11.2025).

16. Методичні рекомендації щодо трансформації звітності за МСФЗ.. URL: <https://books.google.com.ua/>... (дата звернення: 13.10.2025).

17. Нюанси заповнення податкової декларації з податку на прибуток. URL: <https://nvp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/779465.html> (дата звернення: 03.11.2025).

18. Overview of the Federal Tax System in 2024. EveryCRSReport.com. URL: <https://www.everycrsreport.com/reports/R48313.html> (date of access: 15.11.2025).

19. Первинні документи для податкового обліку. Актив-Софт. URL: <http://aktiv.ua/ua/materials/articles/pervynni-dokumenty-dlia-podatkovoho-obliku> (дата звернення: 05.10.2025).

20. Петренко А., Іванишина О. Проблеми справляння податку на прибуток підприємств в Україні та шляхи його вдосконалення. URL: <https://dpu.edu.ua/>... (дата звернення: 27.05.2025).

21. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 05.10.2025).

22. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 05.10.2025).
23. Податкові різниці з податку на прибуток. Головбух. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/17770-podatkovy-riznitsi> (дата звернення: 17.09.2025).
24. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.09.2025).
25. Про затвердження змін до додатків до форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств. URL: <https://kyiv.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-893299.html> (дата звернення: 27.05.2025).
26. Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 27.09.2025).
27. Про затвердження НП(С)БО 15 «Дохід». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
28. Про затвердження НП(С)БО 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 17.09.2025).
29. Про затвердження НП(С)БО 17 «Податок на прибуток». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01#Text> (дата звернення: 27.09.2025).
30. Про затвердження форми Податкової декларації з податку на прибуток підприємств. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1415-15#Text> (дата звернення: 09.09.2025).
31. Роева О. С., Гарган Ю. С. Вплив корпоративного оподаткування на формування державного бюджету: досвід країн ЄС. Сучасні виклики та напрями вдосконалення в економічній та технічній наукових сферах: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (3 груд. 2025 р.). Запоріжжя, 2025.
32. Роева О.С. Ефективне адміністрування податків як інструмент забезпечення сталого розвитку бізнесу та економіки України. Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-

економічних систем: *Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції*, 5 грудня 2024 р. Кропивницький: ЦНТУ, 2024. с. 262-263.
<https://kntu.kr.ua/file/content/13539/zbirnyk-tez.pdf>

33. Sozialpolitik Aktuell. Struktur des Steueraufkommens 2024. URL: <https://www.sozialpolitik-aktuell.de/>. (дата звернення: 27.09.2025).

34. Shepeliuk, V., Yunatskyi, M., Roieva O. IMPROVING TAXATION OF TOURISM ENTITIES TAKING INTO ACCOUNT INTERNATIONAL EXPERIENCE. *Economics, Finance and Management Review*. Issue 4 (16), 2023. p. 51 - 61. e-ISSN 2674-5208. print-ISSN 2733-2101 <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2023-4-51-61>

35. Tax Foundation. URL: <https://taxfoundation.org/> (дата звернення: 27.09.2025).

36. Що змінилося у декларації з податку на прибуток та коли вперше звітувати за нею: офіційно від ДПС. «Дебет-Кредит». URL: <https://news.dtki.ua/taxation/profits-tax/97875-shho-zminilosia-u-deklaraciyi-z-podatku-na-pributok> (дата звернення: 14.10.2025).

37. Шульга Т., Зозуля К. Зарубіжний досвід щодо податку на виведений капітал та перспективи його запровадження в Україні. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>... (дата звернення: 14.10.2025).

38. <https://tax.gov.ua/>

39. <https://zakon.rada.gov.ua/>

40. <https://kvvp.com.ua/>

41. <https://finance.ua/>

42. <https://ces.org.ua/>